

บทที่ 1

การปกครองในสมัยพระเจ้าจอร์จที่ 3

(ค.ศ. 1760 – 1820)

พระเจ้าจอร์จที่ 3 (George 3) เป็นกษัตริย์ในราชวงศ์แฮนโนเวอร์ (Hanover) ซึ่งเป็นเชื้อสายเยอรมัน ราชวงศ์นี้ได้เริ่มเข้ามาปกครองประเทศอังกฤษเมื่อ ค.ศ.1714 มีพระเจ้าจอร์จที่ 1 เป็นปฐมกษัตริย์ ในระยะแรก ๆ ที่เข้ามาปกครองนั้นมีฐานะไม่มั่นคง เพราะประชาชนยังนิยมราชวงศ์สจิวต (Stuart) อยู่มาก นอกจากนี้ พระเจ้าจอร์จที่ 1 ซึ่งครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1714-1727 นั้น เจริญเติบโตในเยอรมันมาก่อน เมื่อได้มาปกครองประเทศอังกฤษมีพระชนมได้ 54 พรรษาแล้ว พระองค์ตรัสภาษาอังกฤษไม่ได้เลย และไม่เข้าใจพระทัยภาษาอังกฤษด้วย เมื่อพระราชโอรสสืบราชสมบัติต่อมา ทรงพระนามว่าพระเจ้าจอร์จที่ 2 (George 2) ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1727-1760 นั้น พระองค์เข้าใจพระทัยภาษาอังกฤษบ้าง แต่ไม่ยอมตรัสเป็นภาษาอังกฤษเลย ดังนั้น ในรัชกาลของพระเจ้าจอร์จที่ 1 และพระเจ้าจอร์จที่ 2 อำนาจการปกครองประเทศตกอยู่ในอำนาจของรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีมีสิทธิที่จะพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ได้ตามใจชอบ ยกเว้นในเรื่องที่เกี่ยวกับนโยบายการต่างประเทศเท่านั้นที่จะต้องปรึกษากษัตริย์ก่อน กษัตริย์ไม่เป็นที่เคารพรักของประชาชน และไม่สนใจพระทัยในการปกครองประเทศ พวกขุนนางส่วนใหญ่สนับสนุนให้เจ้าในราชวงศ์สจิวตกลับมาปกครองประเทศ

พระเจ้าจอร์จที่ 3 ขึ้นครองราชสมบัติเมื่อ ค.ศ.1760 พระองค์เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าจอร์จที่ 2 ในขณะที่พระองค์มีพระชนมายุเพียง 22 พรรษา เท่านั้น พระเจ้าจอร์จที่ 3 เป็นกษัตริย์ที่ได้เปรียบกว่ากษัตริย์ราชวงศ์แฮนโนเวอร์องค์ก่อน ๆ เนื่องจากพระองค์ประสูติในประเทศอังกฤษ และได้รับการศึกษาอบรมในประเทศอังกฤษ ทรงเป็นกษัตริย์ที่แท้จริง ได้รับการอบรมจากพระราชมารดาคือ เจ้าหญิง ออกุสตา (Augusta, Princess of Wales) ให้ทรงเป็นกษัตริย์ที่เข้มแข็งและเด็ดเดี่ยว เมื่อพระองค์เป็นกษัตริย์ พระองค์ไม่ต้องการให้อำนาจบริหารอยู่ในมือของรัฐสภา พระองค์มีพระประสงค์ที่จะให้สมาชิกรัฐสภาเป็นพวกเดียวกับพระองค์ โดยการคิดเสนาบ พระองค์ต้องการทำลายอำนาจของพรรควิคส์ (Whigs) ซึ่งมีอำนาจมากในเวลานั้น และในที่สุดพระองค์ก็ทำได้สำเร็จ และเป็น

ที่เคารพรักของประชาชน ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนตัวนายกรัฐมนตรีบ่อยครั้ง ระหว่าง ค.ศ.1760-1770

เมื่อราชวงศ์แฮนโนเวอร์มาปกครองประเทศอังกฤษนั้น พรรคการเมืองที่สำคัญมี 2

พรรค คือ พรรควิกส์ (Whigs) และพรรคทอรีส์ (Tories) พรรคการเมืองทั้ง 2 พรรคนี้ต่างก็ชิงอำนาจกันในการบริหารประเทศ และพรรควิกส์ (Whigs) ได้มีบทบาทในรัฐสภาเรื่อยมา เนื่องจากพระเจ้าจอร์จที่ 1 และพระเจ้าจอร์จที่ 2 ไม่สนพระทัยในการบริหารประเทศ ทำให้พรรควิกส์มีอำนาจในกรรปรองเป็นระยะเวลาเกือบ 50 ปี คือระหว่าง ค.ศ.1714-1760 ผู้มีความสามารถคือ เจมส์ สแตนโฮพ (James Stanhope) ซึ่งเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศระหว่าง ค.ศ.1717-1721 ในระยะนี้อังกฤษและฝรั่งเศสเป็นมิตรที่ดีต่อกัน และได้แก้ไขวิธีการเลือกตั้ง โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (House of Common) อยู่ในตำแหน่งได้ 7 ปี เพื่อเป็นการเพิ่มอำนาจของพรรควิกส์ คนต่อไปคือ เซอร์ โรเบิร์ต วอลโพล (Sir Robert Walpole) เป็นนายกรัฐมนตรีที่มีความฉลาด มีความสามารถ รอบคอบ มีไหวพริบดี มีนโยบายรักษาความสงบ ปรับปรุงเศรษฐกิจ สนับสนุนการค้าเสรีกับต่างประเทศ ทำให้ประเทศอังกฤษเจริญรุ่งเรืองทางด้านอุตสาหกรรมมาก และสามารถส่งสินค้าไปขายในต่างประเทศได้จำนวนมาก Sir Robert Walpole อยู่ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นเวลา 21 ปี แต่ในระยะหลัง ๆ เขามักถูกต่อต้านจากฝ่ายตรงข้ามเสมอเกี่ยวกับการบริหารภายในประเทศ เนื่องจากศีลธรรมเสื่อม อันเนื่องมาจากความเจริญรุ่งเรืองของประเทศมาก เมื่อเขาพ้นตำแหน่งแล้ว วิลเลียม พิตต์ (William Pitt) สังกัดพรรควิกส์ ก็ได้รับเลือกดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อมา

วิลเลียม พิตต์ (William Pitt) เคยรับราชการเป็นนายทหารมา ต่อจากนั้นได้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ.1735 ซึ่งเขามีอายุได้ 27 ปี เขาเป็นนักพูดที่มีความสามารถมาก เคยเป็นฝ่ายค้านโจมตี Sir Robert Walpole จนต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี วิลเลียม พิตต์ เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอื่น ๆ ในเวลานั้น เขาจึงเป็นที่เคารพรักของประชาชนทั่วไป เขาต้องการให้ประเทศอังกฤษมีความเจริญก้าวหน้าทางการค้า และการแสวงหาอาณานิคม ดังนั้นเขาจึงสนับสนุนให้ประเทศอังกฤษมีกองทัพเรือที่เข้มแข็ง แต่การแสดงความคิดเห็นของเขาไม่เป็นที่พอใจของนายกรัฐมนตรีในเวลานั้น คือ ดยุก แห่งเดวอนเชียร์ (Duke of Devonshire) และพระเจ้าจอร์จที่ 2 ก็ไม่พอพระทัยนัก แต่พระองค์ก็ตระหนักดีในความสามารถของเขา และได้เชิญ วิลเลียม พิตต์ เป็นนายกรัฐมนตรีร่วมกับ ดยุก แห่งนิวคาสเซิล (Duke of Newcastle) เมื่อ ค.ศ.1757 วิลเลียม พิตต์ มีนโยบายแตกต่างจากวอลโพล คือ ต้องการทำลายอำนาจของฝรั่งเศส ในการสงคราม 7 ปี ซึ่งเริ่มใน ค.ศ.1756 อังกฤษได้อาณานิคมของฝรั่งเศสในอินเดีย คานาดา ออฟริกาตะวันตก และหมู่เกาะอินเดียตะวันตก ใน ค.ศ.1760 ซึ่ง

เป็นระยะเวลาที่พระเจ้าจอร์จที่ 3 ขึ้นครองประเทศอังกฤษ วิลเลียม พิตต์ ต้องการให้ประเทศอังกฤษมีเสถียรภาพทางการเมืองมากขึ้น โดยการประกาศสงครามกับ สเปน แต่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนไม่เห็นด้วย เพราะจะต้องทำสงคราม 2 ด้าน คือ ทำสงครามกับฝรั่งเศสและสเปน รัฐสภาจึงเสนอปัญหาให้พระเจ้าจอร์จที่ 3 พิจารณา ซึ่งพระองค์ไม่เห็นชอบด้วย และพระองค์ไม่ต้องการให้ วิลเลียม พิตต์ มีอำนาจมากเกินไป จึงคัดค้านข้อเสนอของ วิลเลียม พิตต์ ดังนั้น เขาจึงลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พร้อมกับ ดยุก แห่ง นิว คาสเซิล (Duke of Newcastle) เมื่อ ค.ศ.1761

พระเจ้าจอร์จที่ 3 พยายามเพิ่มพูนอำนาจของพระองค์ และทำลายล้างอำนาจของนายกรัฐมนตรีที่สังกัดพรรค วิกส์ โดยการสนับสนุนพรรคพวกของพระองค์ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี คือ ลอร์ด บิวท์ (Lord Bute) ซึ่งได้เป็นนายกรัฐมนตรี ใน ค.ศ.1762-1763 พระเจ้าจอร์จที่ 3 มีพระประสงค์ที่จะยุติสงคราม 7 ปี และได้ทำสนธิสัญญาสงบศึกที่กรุงปารีส เมื่อ ค.ศ.1763 ลอร์ด บิวท์ (Lord Bute) เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดพระเจ้าจอร์จที่ 3 มาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ เป็นที่ไว้วางใจ และซื่อสัตย์ มักปฏิบัติตามพระราชประสงค์ของกษัตริย์ แต่เขาต้องลาออกใน ค.ศ.1763 เนื่องจากไม่เป็นที่พอใจของสมาชิกในรัฐสภา เพราะเขาเป็นคนใกล้ชิดกับกษัตริย์ นอกจากนี้ อังกฤษยังสูญเสียดินแดนบางแห่งที่เคยยึดได้ในสมัยที่วิลเลียม พิตต์ เป็นนายกรัฐมนตรี

ผู้ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไป คือ ยอร์ช เกรนวิลล์ (George Grenville) อยู่ในตำแหน่งระหว่าง ค.ศ.1763-1765 เขาต้องพ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากไม่เป็นที่พอใจของสมาชิกรัฐสภา ต่อจากนั้น ลอร์ด รอกกิงแฮม (Lord Rockingham) เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต่อมาใน ค.ศ.1765-1766 และเขาไม่ได้รับความสนับสนุนจากรัฐสภาอีก จึงลาออกจากตำแหน่งไป และได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ วิลเลียม พิตต์ ซึ่งบัดนี้ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น เอิร์ล แห่ง แชนแฮม (Earl of Chatham) เป็นผู้ได้รับความสนับสนุนจากประชาชนมาก เขาจึงได้รับการเลือกตั้งและได้เป็นนายกรัฐมนตรีใน ค.ศ.1766 เนื่องจากชราภาพ การบริหารของเขาในระยะหลังจึงไม่ดีเท่าระยะแรก เขาพ้นจากตำแหน่งใน ค.ศ.1768 พระเจ้าจอร์จที่ 3 ทรงแต่งตั้ง ดยุก แห่งกราฟตัน (Duke of Grafton) เป็นนายกรัฐมนตรีระหว่าง ค.ศ.1768-1770 แต่ไม่ได้รับความสนับสนุนจากรัฐสภาจึงต้องลาออกจากตำแหน่งไป

ใน ค.ศ.1770 ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และจัดตั้งคณะรัฐบาลชุดใหม่ มี ลอร์ด นอร์ธ (Lord North) เป็นนายกรัฐมนตรี ดำรงตำแหน่งระหว่าง ค.ศ.1770-1782 คณะรัฐบาลชุดนี้มีพรรค ทอริส (Tories) ให้ความสนับสนุน และเป็นที่ยอมรับของพระเจ้าจอร์จ

ที่ 3 เพราะพระองค์มีอำนาจควบคุมรัฐมนตรีได้ นอกจากนั้นพระองค์ยังได้รับความสนับสนุนจากสมาชิกรัฐสภาเป็นการส่วนตัวอีกด้วย ประชาชนไม่พอใจที่พระเจ้าจอร์จที่ 3 มีอำนาจมากกว่ากษัตริย์องค์ก่อน ๆ ประชาชนยังต้องการเรียกร้องเสรีภาพมากขึ้นกว่าเดิม

เมื่อลอร์ด นอร์ธ พ้นจากตำแหน่งใน ค.ศ.1782 แล้วพระเจ้าจอร์จที่ 3 ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนต่อ ๆ มา คือ ลอร์ด รอกกิงแฮม (Lord Rockingham) ใน ค.ศ.1782 ลอร์ด เชลเบิร์น (Lord Shelburne) ระหว่าง ค.ศ.1782-1783 ดยุก แห่ง พอร์ตแลนด์ (Duke of Portland) ใน ค.ศ.1783 แต่นายกรัฐมนตรีเหล่านี้ต้องลาออกจากตำแหน่ง เพราะไม่เป็นที่พอใจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คนต่อมา คือ วิลเลียม พิตต์ (William Pitt The Younger) ซึ่งเป็นบุตรชายของวิลเลียม พิตต์ คนก่อน ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ใน ค.ศ.1783-1801

วิลเลียม พิตต์ (The Younger) เป็นคนฉลาด มีไหวพริบสุขุม เด็ดเดี่ยว มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นนักพูดที่มีความสามารถเช่นเดียวกับบิดา เกิดเมื่อ ค.ศ.1759 เป็นบุตรคนที่ 2 ของ Earl of Chatham (Pitt the Elder) สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ (Cambridge) ใน ค.ศ.1781 และได้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรค ทอริส (Tories) เมื่ออายุเพียง 21 ปี ต่อมาเขาได้มีโอกาสกล่าวคำปราศรัยกับประชาชน และได้รับความนิยมจากประชาชนมาก และใน ค.ศ.1782 ได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งตรงกับสมัยที่เชลเบิร์น (Shelburne) เป็นนายกรัฐมนตรี และได้เป็นนายกรัฐมนตรีใน ค.ศ.1783 เขามีอายุเพียง 24 ปี เท่านั้น นับได้ว่าเป็นนายกรัฐมนตรีที่มีอายุน้อยที่สุดในประวัติศาสตร์ เขาได้รับความสนับสนุนจากประชาชนมาก แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนไม่ค่อยพอใจเขานัก และทำตนเป็นฝ่ายค้าน ในการออกเสียงลงมติในสภา วิลเลียม พิตต์ แพ้คะแนนถึง 16 ครั้ง แต่เขาก็ไม่ยอมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่แก้สถานการณ์โดยการยุบสภาผู้แทนราษฎร และให้มีการเลือกตั้งใหม่ใน ค.ศ.1784 ซึ่งสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนนายกรัฐมนตรีเป็นอย่างดี นอกจากนี้ สมาชิกสภาขุนนาง (House of Lords) ส่วนใหญ่มาจากพรรคทอริส (Tories) ทำให้ทอริส (Tories) มีอำนาจเหนือพรรควิคส์ (Whigs) จึงทำให้ฐานะของรัฐบาลมั่นคงขึ้น

วิลเลียม พิตต์ (The Younger) เป็นนายกรัฐมนตรีที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในบรรดานายกรัฐมนตรีทั้งหลาย เป็นผู้ที่มีอำนาจในการบริหารประเทศมากมีความขยัน ซื่อตรง มีความเชื่อมั่นในตนเอง เขาสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ทำให้ประเทศพ้นจากวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ในเวลานั้น และเจริญรุ่งเรืองหลายด้าน โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ เพราะระบอบนั้นเศรษฐกิจตกต่ำมาก เขากันรายได้แผ่นดินปีละ 1 ล้านปอนด์ เพื่อการชำระหนี้ นอกจากนี้ยังได้ปรับปรุงภาษีอากร โดย

ใช้นโยบายทำให้ประชาชนดำเนินกิจการของตนตามใจชอบ (Laissez Faire) ได้มีการค้าแบบเสรีนิยม (Free Trade) รัฐบาลเลิกเก็บภาษีสินค้าบางอย่าง ยกเลิกภาษีสินค้าที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และสินค้าที่จำเป็นในการอุตสาหกรรม และเก็บภาษีสินค้าที่ฟุ่มเฟือย (Luxury) และได้ลงนามในสนธิสัญญาพาณิชย์กับฝรั่งเศสเมื่อ ค.ศ.1786 เพื่อลดภาษีสินค้าขาเข้าของทั้ง 2 ประเทศ ยอมให้ฝรั่งเศสส่งสินค้าประเภทเหล้าองุ่น และน้ำมันมาขายในประเทศอังกฤษ และอังกฤษส่งเครื่องเหล็ก เสื้อผ้า เครื่องปั้นดินเผาไปขายในฝรั่งเศสเป็นการตอบแทน นอกจากนี้ วิลเลียม พิตต์ ยังยุบตำแหน่งที่มีเงินเดือนประจำ แต่ไม่มีงานทำ ควบคุมการใช้จ่ายของประเทศเพื่อพยุงฐานะเศรษฐกิจให้ดีขึ้น

ในด้านการต่างประเทศ วิลเลียม พิตต์ ได้เจริญสัมพันธไมตรีทางการทูตกับปรัสเซีย และฮอลันดา จัดตั้งพันธมิตร เพื่อต่อต้านการขยายอำนาจของฝรั่งเศส เขาได้แก้ปัญหาในอินเดีย โดยการออกพระราชบัญญัติการปกครองอินเดีย (India Act) ใน ค.ศ.1784 เพิ่มกฎข้อบังคับของรัฐบาลมากขึ้น เพื่อใช้บังคับคนในบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษไม่ให้ใช้อำนาจรุนแรงกับชาวพื้นเมือง ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ จะมีสิทธิ์แต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งข้าหลวงประจำอินเดีย แต่กษัตริย์อังกฤษก็มีอำนาจเปลี่ยนตัวข้าหลวงได้ตามที่เห็นสมควร นอกจากนี้กษัตริย์ยังมีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมการบริหารอินเดีย และบริษัทต้องรายงานความเคลื่อนไหวของตนให้คณะกรรมการทราบด้วย

ใน ค.ศ.1785 พิตต์ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติปฏิรูปรัฐสภา เพื่อปรับปรุงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ดีขึ้น แต่ข้อเสนอของเขาไม่ได้ผล เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ทำการคัดค้าน เพื่อให้รัฐบาลยังคงอยู่ได้ต่อไป เขาจึงปล่อยให้เรื่องนี้ผ่านไป ต่อมาใน ค.ศ.1788 เขาได้เสนอต่อรัฐสภาให้มีการเลิกค้าทาส¹ และสนับสนุนให้พวกทาสและนักโทษไปตั้งถิ่นฐานในออสเตรเลีย

เกี่ยวกับปัญหาใน คานาดา พิตต์ ได้แก้ปัญหาทางการทำมาหากินในคานาดา แก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของคนฝรั่งเศส อังกฤษ และสก็อตในคานาดา และเพื่อตอบแทนชาวคานาดา ที่ให้ความช่วยเหลืออังกฤษในการสงครามประกาศอิสรภาพอเมริกัน พิตต์ได้ออกพระราชบัญญัติคานาดา (Canada Act) ใน ค.ศ.1791 โดยแบ่งคานาดาออกเป็นคานาดาบน (Upper Canada)

1. รัฐสภาอนุมัติให้เลิกค้าทาสได้ใน ค.ศ.1807

และคานาดาล่าง (Lower Canada) ให้เสรีภาพทางการปกครอง โดยมีสภาสูงและสภาสภาสามัญ เช่นเดียวกับอังกฤษ ตลอดจนเสรีภาพในการนับถือศาสนาของตน

ใน ค.ศ.1791 พิตต์ ได้เสนอต่อรัฐสภาให้พวกแคทอลิก (Catholic) มีเสรีภาพในการนับถือศาสนาและประกอบพิธีทางศาสนามากขึ้น แต่พวกแคทอลิก ยังไม่มีสิทธิรับราชการหรือสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร²

ใน ค.ศ.1798 พิตต์ ได้แก้ปัญหาในไอร์แลนด์ (Ireland) โดยให้ไอร์แลนด์มีสิทธิค้าขายโดยตรงกับอาณานิคมของอังกฤษ แต่ข้อเสนอของเขาไม่ได้ผล เนื่องจากสมาชิกบางคนได้รับผลประโยชน์จากพวกพ่อค้าอังกฤษ และได้ยับยั้งข้อเสนอนี้ นอกจากนี้เขายังแก้ปัญหาการจลาจลในไอร์แลนด์ และได้ส่งกองทหารเข้าไปปราบปรามการจลาจลและยุบสภาในไอร์แลนด์ ให้มาร่วมเป็นสภาเดียวกับอังกฤษ ให้ความสนับสนุนพวกแคทอลิกในไอร์แลนด์ ซึ่งไม่เป็นที่พอใจของพระเจ้าจอร์จที่ 3 ดังนั้น พิตต์จึงลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ใน ค.ศ.1801

ลอร์ด แอดดิงตัน (Lord Addington) ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ใน ค.ศ.1801-1804 ระยะเวลานี้เป็นระยะเวลาที่ประเทศอังกฤษประกาศสงครามกับประเทศฝรั่งเศส สมัยจักรพรรดินโปเลียนมหาราช ในระยะแรกอังกฤษเป็นฝ่ายเพลี่ยงพล้ำ ได้ทำสนธิสัญญาสงบศึก คือสนธิสัญญาอามีแยง (Amiens) ใน ค.ศ.1802 และวิลเลียม พิตต์ ได้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีใหม่ใน ค.ศ.1804-1806 เขาได้ทำนุบำรุงกองทัพเรือให้เข้มแข็งเพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศส และได้ชัยชนะในที่สุด

รัฐบาลของพระเจ้าจอร์จที่ 3 ต้องเผชิญกับปัญหาภายในประเทศ และภายนอกประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม ทางด้านบริหารก็มีผู้ที่มีความสามารถมากทั้งทางด้านทหาร และพลเรือน เช่น วิลเลียม พิตต์ (William Pitt) ฝ่ายทหารบกได้แก่ ดยุก แห่ง เวลลิงตัน (Duke of Wellington) ฝ่ายทหารเรือ ได้แก่ ลอร์ด เนลสัน (Lord Nelson) เป็นต้น

ปัญหาภายในประเทศที่เกิดขึ้นในสมัยพระเจ้าจอร์จที่ 3 นั้น คือ เรื่องบาดหมางระหว่างรัฐบาลกับนักหนังสือพิมพ์เป็นระยะเวลาถึง 7 ปี เริ่มตั้งแต่ ค.ศ.1763-1770 ความยุ่งยากเริ่มในสมัยที่ ลอร์ด บิวท์ (Lord Bute) เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลชุดนี้ไม่ได้รับความสนับสนุนจากประชาชน จึงมีผู้เขียนวิพากษ์วิจารณ์ ตีเตียนรัฐบาลมาก และจอห์น วิลคส์ (John Wilkes) เจ้าของ

2. พวกแคทอลิก มีสิทธิต่าง ๆ เช่นเดียวกับพวกที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ใน ค.ศ.1829

หนังสือพิมพ์นอร์ท บริตัน (North Briton) ซึ่งเป็นนักการเมืองผู้หนึ่งได้เขียนบทความโจมตีรัฐบาลเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายการต่างประเทศ ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนถึงพระเจ้าออร์ซที่ 3 ด้วย รัฐบาลจึงได้เขียนบทความโต้ตอบไปบ้าง และสั่งจับตัว จอห์น วิลคส์ ในข้อหาว่าเขียนบทความหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ และมีเจตนาก่อความไม่สงบในราชอาณาจักร หลังจากศาลได้วินิจฉัยคดีแล้ว ศาลสั่งให้ปล่อยตัว จอห์น วิลคส์ เป็นอิสระ และจอห์น วิลคส์ ได้ร้องเรียนว่า การจับกุมครั้งนี้ไม่ถูกต้อง และให้ปรับรัฐบาล เมื่อรัฐบาลเป็นฝ่ายแพ้ จึงทำให้หนังสือพิมพ์ทั้งหลายได้รับเสรีภาพมั่นคงยิ่งกว่าเดิม จึงมีผู้ออกหนังสือพิมพ์เพิ่มขึ้นอีกหลายฉบับ เช่น Times, Morning Post, Morning Chronicle และ Morning Herald เป็นต้น

ทางด้านกรต่างประเทศนั้น พระเจ้าออร์ซที่ 3 ยังได้ทำสงคราม 7 ปี ต่อจากสมัยพระเจ้าออร์ซที่ 2 ทำสงครามกับอิสรภาพอเมริกัน และยังได้ทำสงครามกับฝรั่งเศสในสมัยจักรพรรดินโปเลียนอีก นับว่าในระยะที่พระเจ้าออร์ซที่ 3 ปกครองประเทศอังกฤษเป็นเวลา 60 ปีนี้ ประเทศอังกฤษต้องทำสงครามกับต่างประเทศหลายครั้ง และอังกฤษต้องสูญเสียอาณานิคมของตนในอเมริกา แต่อังกฤษก็ได้คานาคาซึ่งเดิมเป็นของฝรั่งเศสมาแทน นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทำนุบำรุงประเทศให้เจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การศาสนา การสาธารณสุข ในวัยชราของพระองค์ พระราชโอรสต้องเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน เพราะพระองค์ทุพพลภาพ และสิ้นพระชนม์เมื่อมีพระชนมายุได้ 82 พรรษา

การประกาศอิสรภาพอเมริกัน (ค.ศ.1775-1783)

ในรัชสมัยพระเจ้าออร์ซที่ 3 นี้ อังกฤษต้องสูญเสียอาณานิคมในอเมริกา ซึ่งนับว่าเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญมาก กล่าวคือ

อังกฤษมีอาณานิคมในอเมริกา 13 แห่ง ได้แก่ นิวแฮมสเชียร์ (New Hampshire) แมสซาชูเซท (Massachusetts) โรด ไอส์แลนด์ (Rhode Island) คอนเนตทิคัท (Connecticut) นิวยอร์ก (New York) เพนซิลวาเนีย (Pennsylvania) นิวเจอร์ซีย์ (New Jersey) เดลาแวร์ (Delaware) แมริแลนด์ (Maryland) เวอร์จิเนีย (Virginia) แคโรไลนาเหนือ (North Carolina) แคโรไลนาใต้ (South Carolina) และจอร์เจีย (Georgia) ชาวอาณานิคมเหล่านี้ไม่พอใจการปกครองของประเทศอังกฤษที่มีอำนาจเหนือชาวอาณานิคม ทั้งด้านการเมือง และเศรษฐกิจ จึงคิดจะรวมตัวเพื่อกอบกู้อิสรภาพของตน ชาวอาณานิคมเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นชาวอังกฤษที่มีความรู้ในวิทยาการต่าง ๆ ซึ่งอพยพมาจากประเทศอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐทางเหนือคือ Massachusetts, New Hampshire, Rhode Island, และ Connecticut ซึ่งรวมเรียกว่า New England เป็นชาวอังกฤษ

ที่ลี้ภัยทางศาสนาในสมัยราชวงศ์สจิวต เป็นพวกโปรเตสแตนต์ สาขาเพรสไบทีเรียน (Presbyterian) อพยพเข้ามาอยู่ พวกนี้ต้องการเสรีภาพของตน และไม่ต้องการอยู่ใต้การปกครองของประเทศอังกฤษ ประชาชนประกอบอาชีพ เกษตรกรรม หัตถกรรม การประมง เป็นต้น ทางด้านการศึกษา ได้ตั้งโรงเรียนใหญ่ ๆ ซึ่งต่อมากลายเป็นมหาวิทยาลัย เมืองที่สำคัญคือฟิลาเดลเฟีย (Philadelphia) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของรัฐเพนซิลวาเนีย และบอสตัน (Boston) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของแคว้นแมสซาชูเซต เป็นท่าเรือและเป็นแหล่งจับปลาที่สำคัญ ในเขตทางใต้เป็นที่อยู่ของพวกที่นับถือศาสนาิกาย แองกลิกัน (Anglican) และแคธอลิก (Catholic) มีอาชีพทางการเกษตรปลูกยาสูบและข้าวโพดเป็นส่วนใหญ่

ในการปกครองอาณานิคมทั้ง 13 แห่งของอังกฤษนั้น อังกฤษได้ให้เสรีภาพในการปกครอง เช่น ชาวอาณานิคมมีสิทธิเป็นผู้พิพากษาและตำแหน่งสำคัญอื่น ๆ แต่กษัตริย์อังกฤษเป็นผู้แต่งตั้งข้าหลวงมาปกครองรัฐต่าง ๆ มีรัฐสภาประกอบด้วยสภาสูง และสภาสมาชิก สภาสูงมีสมาชิกได้รับแต่งตั้งจากกษัตริย์อังกฤษ ทำหน้าที่เหมือนกับสภานาง ส่วนสภาสมาชิกหรือสภาผู้แทนราษฎร มีสมาชิกเป็นชาวอาณานิคมในการออกกฎหมายจะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับคำยินยอมจากสภาสูง และสภาสมาชิก แต่ถ้ากฎหมายนั้นขัดต่อผลประโยชน์ของอังกฤษ ข้าหลวงที่กษัตริย์อังกฤษส่งมานั้นมีอำนาจยับยั้งกฎหมายได้

นโยบายเศรษฐกิจของประเทศอังกฤษไม่เป็นที่พอใจของชาวอาณานิคม เพราะประเทศอังกฤษซึ่งเป็นเมืองแม่ต้องการวัตถุดิบจากอาณานิคมของตน และต้องการให้เป็นตลาดเพื่อระบายสินค้าอุตสาหกรรมของตนด้วย และนอกจากนี้รัฐบาลอังกฤษยังได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการค้าหลายฉบับ เพื่อควบคุมการค้าของอาณานิคมของตนเกี่ยวกับสินค้าบางชนิด เช่น ยาสูบ น้ำตาล ฝ้าย กาแฟ ต้องส่งไปขายเฉพาะประเทศอังกฤษ และดินแดนที่อยู่ในความครอบครองของอังกฤษเท่านั้น และต้องขนส่งโดยเรือสินค้าของอังกฤษหรือของอาณานิคมอังกฤษ และชาวอาณานิคมจะต้องส่งขนแกะและเครื่องใช้อื่น ๆ จากประเทศอังกฤษเท่านั้น ชาวอาณานิคมไม่มีสิทธิผลิตของขึ้นใช้เอง เพราะจะไปแข่งกับผลิตผลทางอุตสาหกรรมของประเทศอังกฤษ สิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวอาณานิคมมีความรู้สึก ว่า รัฐบาลอังกฤษเข้ามายุ่งเกี่ยวกับเศรษฐกิจของตนมากเกินไป จึงหาทางลักลอบค้าขายกับประเทศอื่น ๆ ที่ตนต้องการและหาทางที่จะให้พ้นการกดขี่และเอาเปรียบของเมืองแม่

ชาวอาณานิคมเกรงว่ากษัตริย์อังกฤษจะมีอำนาจมากขึ้น และจะเป็นผลกระทบกระเทือนถึงการเมืองและเศรษฐกิจในอาณานิคมเพิ่มขึ้นอีก จึงพากันเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องอิสรภาพ

รัฐบาลอังกฤษทราบดีถึงท่าทีของชาวอาณานิคม ดังนั้นรัฐบาลอังกฤษจึงเรียกประชุมผู้แทนอาณานิคมต่าง ๆ ที่เมืองอัลบานี (Albany) ใน ค.ศ.1754 ในการประชุมครั้งนี้ เบนจามิน แฟรงคลิน (Benjamin Franklin) เสนอร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อปกป้องอาณานิคมแต่รัฐบาลอังกฤษไม่เห็นด้วย ชาวอาณานิคมตระหนักดีว่า รัฐบาลอังกฤษไม่ให้ความยุติธรรมแก่ตน มีนโยบายการปกครองที่เข้มงวด ไม่ให้ความคุ้มครองชาวอาณานิคมที่ถูกฝรั่งเศส ในคานาดารุกราน และไม่ได้ช่วยให้ชาวอาณานิคมพ้นจากความลำบากในการก่อร่างสร้างตัว แต่กลับกอบโกยเอาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากอาณานิคม

หลังจากที่รัฐบาลอังกฤษเซ็นสัญญาสงบศึกกับรัฐบาลฝรั่งเศสในสงคราม 7 ปี เมื่อ ค.ศ.1763 แล้ว ชาวอาณานิคมได้รับความเดือดร้อนมากขึ้น เพราะรัฐบาลอังกฤษต้องใช้จ่ายเงินมากในระหว่างสงครามที่ผ่านมา ดังนั้น เศรษฐกิจจึงตกต่ำลง นายกรัฐมนตรีอังกฤษในขณะนั้นคือเกรนวิลล์ได้ให้ความเห็นว่าอาณานิคมของอังกฤษในอเมริกากำลังมีความเจริญมั่งคั่งขึ้น และควรจะได้มีส่วนช่วยเหลือเศรษฐกิจของประเทศอังกฤษบ้าง ดังนั้นรัฐบาลอังกฤษจึงเข้มงวดต่ออาณานิคมของตน โดยปราบปรามการลักลอบขายสินค้าที่ผิดกฎหมาย และได้ออกพระราชบัญญัติต่าง ๆ มากขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐบาล

ใน ค.ศ.1764 เกรนวิลล์ได้ออกพระราชบัญญัติน้ำตาล (sugar Act) เพื่อเพิ่มภาษีน้ำตาล แต่ชาวอาณานิคมพากันคัดค้าน เพราะชาวอาณานิคมต้องเสียผลประโยชน์เพิ่มขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลอังกฤษยังออกกฎหมายอื่น ๆ ห้ามชาวอาณานิคมผลิตธนบัตรด้วยกระดาษของตน และบังคับให้ชาวอาณานิคมต้องให้ที่พักอาศัย และอาหารแก่กองทัพอังกฤษที่เข้ามาประจำในอาณานิคม

ใน ค.ศ.1765 รัฐบาลอังกฤษได้ออกพระราชบัญญัติอากรแสตมป์ (Stamp Act) บังคับให้ต้องปิดอากรแสตมป์ในเอกสารทุกอย่าง เช่น ใบสั่งสินค้าและเอกสารเกี่ยวกับนิติกรรม เป็นต้น เพื่อว่าทุกคนจะได้เสียภาษีโดยทั่วถึงกัน

ด้วยเหตุนี้ ชาวอาณานิคมเพิ่มความไม่พอใจมากขึ้น และได้มีการเดินขบวนในเมืองบอสตัน ผู้แทนรัฐต่าง ๆ ได้เริ่มมาประชุมกันเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ.1765 ที่ประชุมตกลงกันว่าที่จะไม่ซื้อของที่สั่งมาขายจากประเทศอังกฤษและได้คัดค้านการเสียภาษีว่า ชาวอาณานิคมไม่ได้มีผู้แทนราษฎรในรัฐสภาของประเทศอังกฤษ จึงไม่จำเป็นต้องเสียภาษี ข้อคัดค้านนี้เองรัฐบาลอังกฤษเกรงว่า ชาวอาณานิคมอาจจะได้ร่วมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศอังกฤษ ถ้าพวกเขายังต้องเสียภาษี ดังนั้นรัฐบาลอังกฤษจึงยกเลิกพระราชบัญญัติอากรแสตมป์ แต่ออก

พระราชบัญญัติเพิ่มภาษีสินค้าอื่น ๆ อีก¹ เช่น เครื่องเหล็ก กระดาษ เครื่องแก้ว สี ไบซา เป็นต้น รัฐบาลจักรวรรดิบริติชปกครองใหม่ ชาวอาณานิคมยังมีความขมขื่นมากขึ้น จึงเกิดเรื่องบาดหมางระหว่างรัฐบาลอังกฤษและรัฐบาลของอาณานิคม สินค้าของอังกฤษขายไม่ออก และลดจำนวนลงไป 1 ใน 3 ทำให้เศรษฐกิจของประเทศตกต่ำลงมากในระยะประมาณ 3 ปี

ชาวอาณานิคมกล่าวหาว่า รัฐบาลอังกฤษมุ่งทำลายอิสรภาพของตน และได้มีการเคลื่อนไหวในบอสตัน รัฐแมสซาชูเซต รัฐบาลอังกฤษสั่งให้ชาวอาณานิคมอยู่ในความสงบ สั่งยุบสภาและสอบสวนผู้ก่อการ ผลที่ตามมาคือ เจ้าพนักงานของอังกฤษถูกชาวอาณานิคมทำร้าย รัฐบาลอังกฤษจึงส่งทหารเข้าไปปราบปราม และเกิดการปะทะกันกับชาวเมืองบอสตัน เมื่อ ค.ศ.1770 ชาวบอสตันเสียชีวิตไป 4 คน รัฐบาลอังกฤษจึงถูกโจมตีหนักขึ้น

เพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้น รัฐบาลอังกฤษจึงยกเลิกภาษีสินค้าต่าง ๆ ยกเว้นภาษีไบซา แต่พวกพ่อค้าก็ยังลักลอบนำไบซาหนีภาษีเข้าประเทศ ชาวอาณานิคมเพิ่มความไม่พอใจขึ้นอีก เพราะไบซาเป็นของจำเป็นสำหรับพวกตน ดังนั้นใน ค.ศ.1773 ข้อบาดหมางระหว่างรัฐบาลอังกฤษและชาวอาณานิคมก็ทวีความรุนแรงขึ้นอีก ในระยะนั้น ลอร์ด นอร์ธ (Lord North) เป็นนายกรัฐมนตรีของอังกฤษ ได้เพิ่มภาษีสินค้าไบซาอีกปอนด์ละ 4 เพนนี ชาวอาณานิคมจึงไม่ยอมซื้อไบซาจากอังกฤษ บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษจึงขาดทุนมาก และขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลอังกฤษซึ่งยอมให้บริษัทผูกขาดการค้าไบซาเพียงบริษัทเดียว ในระยะนั้นมีเรืออังกฤษ 3 ลำ

บรรทุกไบซา 340 ทิป เข้ามาจอดในเมืองท่าบอสตัน ชาวอาณานิคมพากันต่อต้านโดยปลอมตัวเป็นพวกอินเดียแดงขนไบซาทิ้งน้ำ การกระทำครั้งนี้เรียกว่างานเลี้ยงน้ำชาที่บอสตัน (Boston Tea Party) ซึ่งทำให้รัฐบาลอังกฤษและพระเจ้าจอร์จที่ 3 โกรธแค้นมาก และตกลงพระทัยที่จะเอาชนะชาวอาณานิคมให้ได้ และได้ออกกฎหมายหลายฉบับเพื่อลงโทษชาวอาณานิคม เช่น กฎหมายประกาศปิดเมืองท่าบอสตันจนกว่าจะชดใช้ค่าเสียหายที่ไบซา 340 ทิปถูกทำลาย กฎหมายยกเลิกสภาแห่งแคว้นแมสซาชูเซต ยกเลิกสิทธิต่าง ๆ แก่ชาวอาณานิคมในการเป็นผู้พิพากษาและสมาชิกสภาการเมือง และทำการสอบสวนผู้ต้องหา นอกจากนี้ยังออกกฎหมายให้ที่อยู่อาศัยและอาหารแก่กองทัพอังกฤษ

1. เรียกว่าพระราชบัญญัติทาวน์เซนด์ (Townshend) ตามชื่อของ Charles Townshend รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

ชาวอาณานิคมมีความรู้สึกที่ว่าพวกตนถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพอย่างรุนแรง รัฐต่าง ๆ จึงส่งผู้แทนของตนมาร่วมประชุมที่ฟิลาเดลเฟีย (Philadelphia) เมื่อวันที่ 5 กันยายน ค.ศ. 1774 ยกเว้นรัฐจอร์เจีย (Georgia) เพื่อประท้วงรัฐบาลอังกฤษ การประชุมครั้งนี้เราเรียกว่า สภาคอนติเนนตัล (Continental Congress) ที่ประชุมได้ประกาศสิทธิและเสรีภาพของตนในอาณานิคม และได้ถวายสาส์นไปยังพระเจ้าจอร์จที่ 3 เพื่อขอให้รับรองฐานะการเมืองของชาวอาณานิคมเหมือน ค.ศ.1763 ชาวอาณานิคมยังได้จัดตั้งกองทหารเตรียมพร้อมที่จะปะทะกับกองทัพอังกฤษ รัฐบาลอังกฤษไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นใด ๆ ทั้งสิ้น และส่งกองทหารเข้าปราบปรามชาวอาณานิคม โดยมีนายพลโรมัส เกจ (Thomas Gage) เป็นแม่ทัพ ทั้งยังคอยดูแลให้ชาวอาณานิคมอยู่ในความสงบและให้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่ได้วางไว้

ในวันที่ 19 เมษายน ค.ศ.1775 ได้เกิดการปะทะกันระหว่างกองทัพอังกฤษกับกองทัพของอาณานิคมที่ Lexington Green ทหารของทั้ง 2 ฝ่ายล้มตายไปมาก

รัฐสภาของอาณานิคม หรือสภาคอนติเนนตัล (Continental Congress) ได้ประชุมครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม ค.ศ.1775 มียอร์ช วอชิงตัน (George Washington) เป็นผู้บัญชาการทหารของพวกอาณานิคม ในการประชุมครั้งนี้ ชาวอาณานิคมยังไม่คิดที่จะแยกตัวจากประเทศอังกฤษ และเพื่อรักษาเศรษฐกิจของพวกตน ชาวอาณานิคมยังขอร้องให้รัฐบาลอังกฤษให้ความยุติธรรมแก่พวกตนทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ แต่รัฐบาลอังกฤษต้องการให้อาณานิคมของตนทำประโยชน์ให้แก่เมืองแม่ให้มากที่สุด เมื่อตกลงกันไม่ได้ รัฐบาลอังกฤษจึงส่งกองทหารเข้าไปประจำการในอาณานิคมมากขึ้นอีก กองทหารอังกฤษมีน้อยมาก พระเจ้าจอร์จที่ 3 ได้ส่งทหารรับจ้างชาวเยอรมัน 1 หมื่น 5 พันคน มาปราบชาวอาณานิคม ทำให้ชาวอาณานิคมได้รับความขมขื่นยิ่งขึ้นอีก

ในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1776 รัฐต่าง ๆ มีความเห็นพ้องต้องกันที่จะให้มีการประกาศอิสรภาพ ผู้ใดยังจงรักภักดีต่อประเทศอังกฤษจะถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ทรยศและถูกลงโทษ และในวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ.1776 สภาคอนติเนนตัลที่ฟิลาเดลเฟียได้ประกาศอิสรภาพ (Declaration of Independence)¹ ในนามของอาณานิคมทั้ง 13 รัฐ ดังนั้นวันที่ 4 กรกฎาคม จึงถือว่าเป็นวันชาติของสหรัฐอเมริกา

1. ผู้ร่างคำประกาศอิสรภาพอเมริกัน คือ โทมัส เจฟเฟอร์สัน (Thomas Jefferson) แห่งเวอร์จิเนีย เขาได้แสดงเหตุผลที่ชาวอเมริกันประกาศอิสรภาพ และกล่าวถึงสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของมนุษย์ ซึ่งเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ในการสงครามกั้อิสราภาพอเมริกันนั้น วอชิงตัน เป็นผู้นำ และในการต่อสู้กับกองทัพของอังกฤษ ชาวอาณานิคมได้รับความลำบากมากเพราะยังไม่ได้รวมตัวกัน ไม่มีรัฐบาลกลาง มีทหารไม่มากนัก ไม่มีอาวุธยุทธภัณฑ์ที่ทันสมัย และชาวอาณานิคมบางคนยังภักดีต่อรัฐบาลอังกฤษ ดังนั้นการรบในระยะแรก ๆ นั้น ชาวอาณานิคมเป็นฝ่ายเพลี่ยงพล้ำเป็นส่วนใหญ่

ประเทศฝรั่งเศสให้ความสนับสนุนการประกาศอิสรภาพนี้เป็นอย่างดี ฝรั่งเศสเป็นประเทศแรกที่รับรองอิสรภาพอเมริกัน และในสงครามระหว่างกองทัพอาณานิคมกับกองทัพอังกฤษนั้น ฝรั่งเศสให้ความช่วยเหลือชาวอาณานิคมเป็นอย่างดี¹ โดยส่งกองทัพมาช่วยรบ มีนายพลเรือ เดอกราส (Admiral de Grasse) เป็นแม่ทัพเรือฝรั่งเศส และคนสำคัญอื่น ๆ อีกหลายคน เช่น ลา ฟาแยต (La Fayette) เป็นต้น ฝรั่งเศสได้สเปนและฮอลันดามาเป็นพันธมิตรด้วย เพราะอังกฤษและสเปนมีเรื่องบาดหมางแข่งขันกันทางการค้าและเศรษฐกิจ ประเทศที่เป็นกลางได้แก่ รัสเซีย เดนมาร์ค ปรัสเซีย สวีเดน โปรตุเกส สงครามดำเนินอยู่ 5 ปี เป็นการรบในทวีปอเมริกา ในยุโรป ในหมู่เกาะอินเดียตะวันตก ในมหาสมุทรอินเดีย เป็นต้น ฝ่ายอังกฤษมีลอร์ด คอร์นวาลิส (Lord Cornwallis) เป็นแม่ทัพ ในที่สุดกองทัพอังกฤษต้องยอมจำนนที่เมืองยอร์กทาวน์ (Yorktown) เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม ค.ศ.1781 นับว่าสงครามกั้อิสราภาพได้ยุติลง โดยชาวอาณานิคมเป็นฝ่ายได้ชัยชนะที่เมือง ยอร์กทาวน์

พระเจ้าจอร์จที่ 3 เสียพระทัยมากที่สุดสูญเสียอาณานิคมไป ลอร์ด นอร์ธ นายกรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่งใน ค.ศ.1782 ลอร์ด รอกกิงแฮม (Lord Rockingham) เป็นนายกรัฐมนตรีต่อมา

ในระยะแรกรัฐบาลอังกฤษได้ทำสนธิสัญญาสงบศึกกับรัฐบาลอังกฤษเมื่อวันที่ 3 กันยายน ค.ศ.1783 ที่พระราชวังแวร์ซายส์ (Versailles) จากสนธิสัญญานี้ สหรัฐอเมริกาได้ดินแดนระหว่างมหาสมุทรแอตแลนติก กับมิสซิสซิปปี (Mississippi) จากคานาดาถึงฟลอริดา และได้รับสิทธิในการจับปลาแถบชายฝั่งนิวฟาวแลนด์ (Newfoundland) อังกฤษยอมรับรองอิสรภาพของชาวอเมริกัน ฝรั่งเศสได้ดินแดนในหมู่เกาะอินเดียตะวันตกกับเซเนกาลในอาฟริกาตะวันตก สเปนได้ฟลอริดา แต่ฮอลันดาไม่ได้อะไรเลย

ผลสะท้อนของสงครามประกาศอิสรภาพ อเมริกานี้มีผลถึงประเทศฝรั่งเศสและสเปน กล่าวคือ ทหารฝรั่งเศสที่ไปรบในอเมริกานั้น ได้กลับไปแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสรีภาพและ

1. จากการเจรจาของเบนจามิน แฟรงคลิน (Benjamin Franklin) กับรัฐมนตรีต่างประเทศของฝรั่งเศส เกี่ยวกับการทำสัญญาทางไมตรีและการค้า เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1778 ฝรั่งเศสจึงให้ความช่วยเหลือชาวอาณานิคม

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เช่น ในสหรัฐอเมริกา นักประพันธ์ชาวฝรั่งเศสหลายคน เช่น มงแตสกีเออ (Montesquieu) ซึ่งเป็นสาเหตุข้อหนึ่งที่ทำให้เกิดการปฏิวัติในฝรั่งเศส ส่วนสเปนนั้น อีก 20 ปีต่อมาก็ต้องสูญเสียอาณานิคมของตนไปเช่นเดียวกับอังกฤษ

จากการสูญเสียอาณานิคมในอเมริกา ประเทศอังกฤษมีอิทธิพลน้อยลง และเป็นเหตุให้อังกฤษต้องการแสวงหาอาณานิคมของตนใหม่ในออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เอเชีย และแอฟริกา เพื่อนโยบายทางเศรษฐกิจและการเมือง แต่อังกฤษก็ได้รับบทเรียนอย่างดีเกี่ยวกับนโยบายในการปกครองอาณานิคมของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการเก็บภาษี อังกฤษได้เปลี่ยนนโยบายใหม่ในการปกครองอาณานิคม เพื่อรักษาอำนาจอันยิ่งใหญ่ของตนต่อไป

สงครามเจ็ดปี (ค.ศ.1756-1763)

สงครามเจ็ดปีเป็นสงครามระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศส อันเนื่องมาจากปัญหาอาณานิคมในอเมริกา การสงครามนี้เริ่มมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าจอร์จที่ 2 แต่เมื่อสิ้นสมัยของพระองค์แล้ว สงครามยังดำเนินต่อมาจนถึงรัชกาลของพระเจ้าจอร์จที่ 3 พระองค์ต้องรับภาระในสงครามครั้งนี้ และรับผิดชอบในสนธิสัญญาสงบศึก ซึ่งทำที่กรุงปารีสใน ค.ศ.1763

อังกฤษกับฝรั่งเศส แย่งชิงอำนาจกันในอเมริกามาตั้งแต่ ค.ศ.1688 แล้วเนื่องจากอังกฤษต้องการขยายอาณานิคมของตนไปจนถึงลุ่มน้ำมิสซิสซิปปี (Mississippi) แต่ไปติดกับมณฑลหลุยส์เซียนา (Louisiana) อาณานิคมของฝรั่งเศส ดังนั้นอาณานิคมทั้งสองจึงมีข้อขัดแย้งกันเรื่อยมา

การชิงอำนาจของประเทศทั้งสองนี้ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ใน ค.ศ.1689-1748 และในระยะที่ 2 คือ ค.ศ.1754-1763

อังกฤษและฝรั่งเศส ต้องทำสงครามกันทั้งในอเมริกาและยุโรป¹ และใน ค.ศ.1745 เกิดสงครามสืบราชสมบัติออสเตรีย² ขึ้นในยุโรป ฝรั่งเศสไม่ได้มีส่วนในการสืบราชสมบัติครั้งนี้ แต่ต้องการทำลายอำนาจของออสเตรีย ซึ่งมีอังกฤษและฮอลันดาเป็นพันธมิตรด้วย

1. เนื่องจากพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 (Louis 14) สนับสนุนพระเจ้าเจมส์ที่ 2 (James 2) ซึ่งถูกขับออกจากราชบัลลังก์ใน ค.ศ.1688 ได้กลับเข้าไปปกครองประเทศอังกฤษใหม่ แต่พระเจ้าวิลเลียม (William) กษัตริย์อังกฤษไม่ยอม ทั้ง 2 ประเทศจึงประกาศสงครามกันในระหว่าง ค.ศ.1689-1697

2. เจ้านายเยอรมันในแคว้นปรัสเซีย และบาวาเรีย เรียกร้องสิทธิในราชบัลลังก์ออสเตรีย เนื่องจากพระเจ้าชาร์ลที่ 6 แห่งออสเตรียสิ้นพระชนม์ลงและราชสมบัติจึงตกเป็นของราชธิดาของพระองค์ คือพระนางมาเรีย เทเรซา (Maria Theresa)

การพิพาทในอเมริกายังคงดำเนินอยู่เรื่อยมา ผลัดกันแพ้และชนะ หลังจากที่ได้มีการ ปกป้องเขตแดนแล้ว ก็ได้มีการพิพาทของชายแดนอยู่เสมอ จนกระทั่งใน ค.ศ.1756-1763 ยุโรป ก็ได้เกิดสงครามขึ้นอีกครั้งหนึ่ง คือสงคราม 7 ปี ในสงครามครั้งนี้ ฝรั่งเศส ออสเตรีย สเปน และรัสเซีย ร่วมทำสงครามกับพระเจ้าเฟรเดอริก (Frederick) แห่งปรัสเซีย ซึ่งมีอังกฤษเป็น พันธมิตรด้วย ดังนั้นอังกฤษและฝรั่งเศสจึงทำสงครามกันทั้งในยุโรป และอินเดีย ซึ่งทั้ง 2 ประเทศได้เข้าไปมีอิทธิพลเหมือนกัน

ในระยะแรกอังกฤษเป็นฝ่ายเพลี่ยงพล้ำและเสียเกาะไมนอร์กาให้แก่ฝรั่งเศส หมายถึงการสูญเสียอำนาจของอังกฤษในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน แต่พระเจ้าจอร์จที่ 3 ได้เชิญวิลเลียม พิตต์ (William Pitt) ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็น Earl of Chatham แล้ว ให้เข้ามาช่วยดำเนินการบริหาร ประเทศ ทำให้อังกฤษดำเนินการรบได้ผลดีขึ้นเรื่อยๆ อังกฤษได้แม่ทัพที่สำคัญคือ เจมส์ วูลฟ์ (James Wolf) และวิลเลียม ฮาว์ (William Howe) แม่ทัพของฝรั่งเศสคือนายพลมองต์คาล์ม Montcalme ได้ปะทะกับกองทัพของ วูลฟ์ ที่ควิเบค เมื่อวันที่ 12 กันยายน ค.ศ.1759 ผลคือ กองทัพอังกฤษเป็นฝ่ายได้ชัยชนะ แต่แม่ทัพทั้ง 2 สิ้นชีวิตในการรบ

ในอินเดียนั้นอังกฤษมีแม่ทัพที่สามารถคือ โรเบิร์ต ไคลฟ์ (Robert Clive) ได้นำกอง ทหารของบริษัทอินเดียตะวันออกสู้รบกับกองทัพของฝรั่งเศสและได้รับชัยชนะที่เมืองปลาซี (Plassey) เมื่อ ค.ศ.1757

ในที่สุดอังกฤษและฝรั่งเศสได้ลงนามในสนธิสัญญาปารีส (Treaty of Paris) ใน ค.ศ.1763 ตามข้อสัญญานี้ฝรั่งเศสหมดอำนาจในอเมริกาและในอินเดีย ฝรั่งเศสต้องยกคานาดา และมณฑล หลุยเซียน่าให้แก่อังกฤษ ยกเว้นเมืองนิว ออร์ลีอัน (New Orleans) และเกาะ 2 เกาะ หน้าฝั่งนิวฟาวแลนด์ (Newfoundland) ซึ่งฝรั่งเศสขอไว้จับปลา อังกฤษคืนหมู่เกาะอินเดียตะวันตก ให้ฝรั่งเศส คินมินิสลาและเกาะฮาวานา ซึ่งยึดไว้ได้ในระหว่างสงครามให้แก่สเปน โดยสเปน ต้องยกฟลอริดา (Florida) ให้แก่อังกฤษเป็นการแลกเปลี่ยน

ผลของสงคราม 7 ปีนี้ อังกฤษยังคงเป็นมหาอำนาจทางทะเล และเป็นมหาอำนาจ ที่มีอำนาจนิคมมากที่สุด

การประกาศสงครามกับฝรั่งเศสใน ค.ศ.1793-1815

การสงครามครั้งนี้เกิดขึ้นภายหลังการปฏิวัติครั้งใหญ่ในฝรั่งเศส เมื่อ ค.ศ.1789 อัน เป็นผลสืบเนื่องมาจากการปฏิวัติครั้งใหญ่ในฝรั่งเศส เพราะเหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้ประชาชน

ของประเทศต่าง ๆ ในยุโรป เกิดความสยดสยองและวิพากษ์วิจารณ์กันมาก ประเทศอังกฤษเป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้ความสนใจในเหตุการณ์นี้ ในระยะแรก ๆ ชาวอังกฤษสนับสนุนการปฏิวัติครั้งนี้ เพราะต้องการให้ประเทศฝรั่งเศสมีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เช่นเดียวกับตน แต่เมื่อเหตุการณ์ในระยะต่อมา มีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ชาวอังกฤษเกิดความตื่นเต้นยิ่งขึ้น ได้มีผู้เขียนวิจารณ์การปฏิวัติครั้งใหญ่ในฝรั่งเศส และเร่งให้มีการปรับปรุงรัฐสภาในประเทศอังกฤษ และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกันใหม่ ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะนี้ ในขณะที่มีนักการเมืองสังกัดพรรควิคส์ (Whigs) ผู้หนึ่งชื่อ ชาร์ล เกรย์ (Charles Grey) ได้ตั้งสมาคมขึ้นมีชื่อว่า "มิตรประชาชน" (Society of the Friends of the People) เพื่อสนับสนุนความคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังมี London Corresponding Society ซึ่งเป็นสมาคมที่ให้สิทธิแก่พวกคนงานในการออกเลือกตั้งเพิ่มขึ้นด้วย

ใน ค.ศ.1792 เหตุการณ์ในฝรั่งเศสได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น แต่รัฐบาลอังกฤษภายใต้การนำของวิลเลียม พิตต์ (William Pitt) ยังมีความเชื่อมั่นว่าการปฏิวัติครั้งนี้คงไม่ลุกลามมาถึงประเทศอังกฤษแน่ แต่พวกขุนนาง และเจ้าของที่ดินพากันหวาดระแวงว่าการปฏิวัติอาจมีผลกระทบกระเทือนถึงพวกตนด้วย ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องคอยระวังเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของชนบางกลุ่มในประเทศอังกฤษด้วย เพราะในขณะนั้นประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดต่อต้านการปฏิวัติในประเทศฝรั่งเศส เนื่องจากผู้ที่ถูกประหารชีวิตในการปฏิวัติครั้งนี้มีมากขึ้น รวมทั้งพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 (Louis 16) ซึ่งถูกประหารชีวิตเมื่อเดือนมกราคม 1793

หลังจากนั้น รัฐบาลอังกฤษมีความเชื่อมั่นว่า อังกฤษคงจะต้องทำสงครามกับฝรั่งเศสแน่ เพราะตั้งแต่เดือนเมษายน ค.ศ.1792 เป็นต้นมา ออสเตรีย และปรัสเซียได้ประกาศสงครามกับฝรั่งเศส เพื่อคิดช่วยเหลือพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ให้พ้นจากอันตรายครั้งนี้ ดังนั้นจึงผูกมิตรกับประเทศอื่น ๆ ในยุโรป เพื่อช่วยกันทำสงครามกับฝรั่งเศส เป็นการรวมพันธมิตร ครั้งที่ 1 (First Coalition) ซึ่งประกอบด้วยอังกฤษ ออสเตรีย ปรัสเซีย สเปน ฮอลันดา ซาร์ดิเนีย เนเป็ล ปอร์ตุเกส อังกฤษได้ประกาศสงครามกับฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1793 อังกฤษทำสงครามทางทะเล ส่วนประเทศพันธมิตรอื่น ๆ ทำสงครามทางบกโดยได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลอังกฤษด้วย วิลเลียม พิตต์ นายกรัฐมนตรีมีนโยบายที่จะเอาชนะฝรั่งเศสให้ได้ด้วยการมุ่งทำลายการค้าของฝรั่งเศสในหมู่เกาะอินเดียตะวันตก และช่วงชิงอาณานิคมของฝรั่งเศสให้ได้ เป็นการช่วงชิงอำนาจทางทะเลของฝรั่งเศส แต่ใน ค.ศ.1795 ประเทศพันธมิตรของอังกฤษเพื่องพล้ำในการสงคราม ฮอลันดา และเบลเยียมตกเป็นของฝรั่งเศส สเปน และปรัสเซีย ยอม

เช่นสัญญาสงบศึกกับฝรั่งเศส และใน ค.ศ.1796-1797 กองทัพของออสเตรีย และชาร์จิเนีย พ่ายแพ้แก่กองทัพฝรั่งเศสและตกลงสงบศึก จะเห็นได้ว่าอังกฤษเป็นประเทศเดียวเท่านั้นที่ยังคงต่อสู้กับฝรั่งเศสต่อไป

ฝรั่งเศสมีแม่ทัพที่เข้มแข็งคือ นโปเลียน โบนาปาร์ต (Napoleon Bonapart) พยายามที่จะบุกเกาะอังกฤษแต่ต้องประสบความล้มเหลว เพราะอังกฤษมีกองทัพเรือที่ฮามากา ภายใต้การนำของลอร์ด เนลสัน (Lord Nelson) และ เซอร์ จอห์น เจอวิส (Sir John Jervis) อังกฤษจึงสามารถทำลายทัพเรือของฝรั่งเศสได้ และได้ชัยชนะในการรบที่แหลมเซนต์ วินเซนต์ (Cape St. Vincent) และที่แคมเพอร์ดาวน (Camperdown)

การสงครามกับฝรั่งเศสครั้งนี้ ทำให้การคลังและเศรษฐกิจของประเทศอังกฤษเลวร้ายลง ธนาคารไม่มีเงินจ่ายให้แก่ลูกค้า วิลเลียม พิตต์ จึงต้องเพิ่มภาษีรายได้เพื่อพยุงฐานะเศรษฐกิจของประเทศไว้

ต่อจากนั้น ฝรั่งเศสต้องการทำลายแหล่งการค้าของอังกฤษในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ตามความคิดของนโปเลียนนั้นมีความเชื่อมั่นว่า ฝรั่งเศสต้องยึดครองอียิปต์ให้ได้ เพื่อจะเป็นแนวทางหันต่อไปในการเข้ายึดอาณานิคมของอังกฤษในอินเดีย¹ ดังนั้น ใน ค.ศ.1798 กองทัพฝรั่งเศสซึ่งมีทหารประมาณ 36,000 คน ภายใต้การบังคับบัญชาของนโปเลียน ได้ยกทัพไปตีอียิปต์ ในกองทัพมีนักปราชญ์หลายคนติดตามไปด้วย เพื่อที่จะไปแสวงหาความรู้เกี่ยวกับอียิปต์ กองทัพเรือออกจากฐานทัพที่เมืองตุลอง (Toulon) ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1798 ในระหว่างทางเข้ายึดเกาะมอลตา (Malta) และมุ่งตรงไปยังอ่าวอาบูกีร์ (Aboukir Bay) ยึดได้เมืองอเล็กซานเดรีย (Alexandria) แล้วมุ่งเข้าสู่กรุงไคโร (Cairo) และในระหว่างทางได้ปะทะกับพวกมาเมลุก (Mameluks) ซึ่งเป็นทหารอาหรับและได้ชัยชนะหลังจากที่ตีกรุงไคโรได้แล้ว นโปเลียนได้เข้ายึดครองอียิปต์และจัดการปกครองในด้านต่าง ๆ ให้เป็นระเบียบ ในระหว่างนั้นกองทัพเรือของฝรั่งเศสที่อ่าวอาบูกีร์ ถูกกองทัพเรือของเนลสัน (Nelson) ทำลาย ต่อจากนั้นกองทัพของพวกเตอร์ก ซึ่งยกทัพมาจากซีเรีย มุ่งเข้าสู่อียิปต์ จึงเกิดปะทะกับกองทัพของนโปเลียนที่อาบูกีร์ เป็นการปะทะกันครั้งที่ 2 เมื่อเดือนกรกฎาคม 1799 นักปราชญ์ที่ติดไปด้วยนั้นได้ศึกษาเกี่ยวกับศิลปของอียิปต์ และได้ขนสิ่งของมีค่าของอียิปต์กลับมาฝรั่งเศสด้วย หันที่ที่ทราบข่าวว่าเกิด

1. Antoine Bonifacio, Jean Michaud : Histoire, L'Epoque Contemporaine, Paris, 1971 p.65

ความวุ่นวายขึ้นในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งอยู่ภายใต้รัฐบาลคณะอำนาจการ (Directoire หรือ Directory) นโปเลียนจึงได้เดินทางกลับฝรั่งเศสเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ.1799 ให้ยึดป้อมอยู่ในความดูแลของนายพลเคลแบร์ (Kleber)

ประเทศอังกฤษได้ร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ในยุโรป รวมตัวกันเป็นพันธมิตรครั้งที่ 2 (Second Coalition) ประกอบด้วยอังกฤษ ออสเตรีย รัสเซีย โปรตุเกส เนเป็ล และตุรกี เพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศสใหม่อีก แต่ในฝรั่งเศสมีเหตุการณ์ไม่เรียบร้อยเกิดขึ้น นโปเลียนเดินทางกลับจากอียิปต์ และมาทำรัฐประหารเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1799 เรียกว่ารัฐประหารเดือนบรูแมร์ (Brumaire)¹ ประสบความสำเร็จเปลี่ยนการปกครองประเทศเป็นระบอบกงสุล (consulate) โดยมีนโปเลียนเป็นกงสุลคนที่หนึ่งและเป็นประมุขของประเทศ

ใน ค.ศ.1800 อังกฤษและประเทศพันธมิตรของตน ได้ร่วมมือกันทำสงครามกับฝรั่งเศส แต่กองทัพออสเตรียพ่ายแพ้แก่กองทัพฝรั่งเศสที่เมืองมาเรงโก (Marengo) และรัสเซียถอนตัวออกจากสงคราม อังกฤษจึงเป็นประเทศเดียวที่ทำการสู้รบกับฝรั่งเศส ในการรบครั้งนี้ไม่มีฝ่ายใดได้ชัยชนะอย่างเด็ดขาด เพราะอังกฤษมีความสามารถทางทัพเรือ และยังคงครองอำนาจทางทะเลไว้ได้ ในที่สุดทั้ง 2 ประเทศได้ตกลงทำสัญญาสงบศึกชั่วคราว เมื่อ ค.ศ.1802 คือสนธิสัญญาอาเมียงส์ (Amiens)

ภายในประเทศรัฐบาลอังกฤษยังเกรงว่าการปฏิวัติฝรั่งเศสอาจลุกลามถึงประเทศอังกฤษได้ รัฐบาลจึงกวัดขั้นมาก ห้ามไม่ให้มีการรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ รัฐบาลลงโทษผู้ที่มีความคิดเห็นรุนแรง ส่วนในไอร์แลนด์ประชาชนได้ก่อการจลาจล รัฐบาลได้ทำการปราบปรามอย่างทารุณ เมื่อเหตุการณ์สงบเรียบร้อยแล้ว วิลเลียม พิตต์ ต้องการเอาใจชาวไอริช เพื่อไม่ให้มีเหตุร้ายแรงเกิดขึ้นอีก โดยการเสนอให้รวมรัฐบาลไอริช และรัฐสภาอังกฤษให้เป็นรัฐบาลเดียวกัน ให้ไอร์แลนด์มีสิทธิส่งผู้แทนเข้าไปร่วมประชุมในรัฐสภาของอังกฤษได้ และให้มีการค้าเสรีระหว่างอังกฤษกับไอร์แลนด์ ให้เสรีภาพทางการเมืองแก่พวกแคทอลิกในไอร์แลนด์ แต่พระเจ้าจอร์จที่ 3 ไม่ทรงเห็นชอบด้วย วิลเลียม พิตต์ จึงลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อ ค.ศ. 1801 และเฮนรี แอดดิงตัน (Henry Addington) เข้ามารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อมารัฐบาลชุดนี้ได้มีบทบาทในการทำสัญญาสงบศึกอาเมียงส์ (Amiens) กับฝรั่งเศสเมื่อ ค.ศ.1802

หลังจากที่ได้ตกลงสงบศึกใน ค.ศ.1802 แล้ว ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสได้เร่งทำน

1. ตามปฏิทินของพวกปฏิวัติซึ่งเกิดขึ้นหลังการปฏิวัติครั้งใหญ่ หมายถึงเดือนพฤศจิกายน

ปาร์กกองทัพของตน เพื่อเตรียมทำสงครามต่อไป อังกฤษได้จัดตั้งสัมพันธมิตรครั้งที่ 3 ขึ้น ซึ่งประกอบด้วยอังกฤษ สวีเดน รัสเซีย และออสเตรีย และใน ค.ศ.1803 อังกฤษได้ประกาศสงครามกับฝรั่งเศสอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากขัดผลประโยชน์ทางการค้า ฝรั่งเศสไม่ต้องการให้ อังกฤษเป็นเจ้าของทะเลหลวงคุมการค้ากับเอเชียและแอฟริกา อังกฤษเองก็ไม่ต้องการให้ฝรั่งเศส มีอำนาจเหนือประเทศต่าง ๆ ในยุโรปตะวันตก นโปเลียนเตรียมทัพใหญ่ไว้ที่บูโลญ (Boulogne) ทางช่องแคบอังกฤษ เพื่อเตรียมบุกเกาะอังกฤษ แต่นโปเลียนเปลี่ยนใจหันไปทำสงครามกับ ออสเตรียก่อน นโปเลียนได้ชัยชนะกองทัพออสเตรียที่เมืองอุล์ม (Ulm) เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ. 1805

ภายในประเทศอังกฤษ พระเจ้ายอร์จที่ 3 ทรงตระหนักถึงความสำคัญของวิลเลียม พิตต์ ว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถมาก และในขณะที่อังกฤษกำลังทำสงครามกับฝรั่งเศสนี้เอง พระเจ้ายอร์จที่ 3 ได้เชิญวิลเลียม พิตต์ กลับเข้ามารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่งใน ค.ศ.1804 ซึ่งเป็นปีที่นโปเลียนดำรงตำแหน่งจักรพรรดิแห่งฝรั่งเศส วิลเลียม พิตต์ ได้ปาร์ก กองทัพให้เข้มแข็ง สร้างป้อมปราการทางฝั่งทะเลตอนใต้ของประเทศ รวมทั้งอบรมทหารอาสาสมัคร ซึ่งนโปเลียนคาดการณ์ผิดว่าจะเอาชนะอังกฤษได้

หลังจากที่นโปเลียนชนะกองทัพออสเตรียแล้ว กองทัพเรือฝรั่งเศสภายใต้การนำของ จอมพลเรือวิลเนฟ (Villeneuve) ก็ปะทะกับกองทัพเรือของเนลสัน ซึ่งโอบล้อมบูโลญ (Boulogne) เบรสต์ (Brest) และตุลอง (Toulon) จอมพลเรือวิลเนฟออกเดินทางจากเมืองคาคิส (Cadiz) เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม ค.ศ.1805 และปะทะกับกองเรือของเนลสันที่แหลมทรูฟาลกา (Trafalgar) แม้ว่าฝรั่งเศสจะมีอาวุธที่ดีกว่าและจำนวนเรือมากกว่าอังกฤษ¹ และกองทัพฝรั่งเศสร่วมด้วย กองทัพเรือสเปนเกิดการสับสนไม่เป็นระเบียบ ทหารอังกฤษสู้จนสุดฝีมือ ชนะกองทัพฝรั่งเศส ภายใน 4 ชั่วโมง

การรบที่ทรูฟาลกา (Trafalgar) ครั้งนี้เป็นชัยชนะอันยิ่งใหญ่ของอังกฤษ ถึงแม้ว่า เนลสัน (Nelson) ล้มชีวิตในการรบ เขาก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษของอังกฤษ ได้นำชัยชนะมาสู่ประเทศอังกฤษถึง 3 ครั้ง

การพ่ายแพ้ของจักรพรรดินโปเลียนครั้งนี้ ทำให้พระองค์เลิกลุ่มความคิดที่จะบุก เกาะอังกฤษอีกต่อไป แต่การรบกับออสเตรียและรัสเซียที่ออสเตรลิตซ์ (Austerlitz) นั้นกองทัพฝรั่งเศสได้ชัยชนะในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ.1805

1. ฝรั่งเศสมีเรือรบ 33 ลำ อังกฤษมี 27 ลำ

หลังจากนั้นปรัสเซียเกรงว่าฝรั่งเศสจะมีอำนาจมากเกินไป ปรัสเซียจึงประกาศสงครามกับฝรั่งเศส และเป็นพันธมิตรกับออสเตรีย รัสเซีย และอังกฤษ ซึ่งเป็นพันธมิตรครั้งที่ 4 ในการรบกับปรัสเซียครั้งนี้ จอมพลดาวูด เป็นกำลังสำคัญของจักรพรรดินโปเลียน ภายในระยะเวลาไม่นาน กองทัพฝรั่งเศสได้ชัยชนะที่เมืองเจนา (Jena) เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ.1806 และเข้ายึดกรุงเบอร์ลินได้ ต่อจากนั้นจักรพรรดินโปเลียนยกทัพไปโจมตีรัสเซีย แม้ว่าทหารฝรั่งเศสจะสิ้นชีวิตไปมาก เนื่องจากอากาศหนาวจัด จักรพรรดินโปเลียนได้ชัยชนะที่เมืองฟรีดแลนด์ (Friedland) เมื่อ 14 มิถุนายน ค.ศ.1807 และพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ที่ 1 (Alexander I) แห่งรัสเซีย ต้องทำสนธิสัญญาสงบศึกที่ตำบลทิลซิท (Tilsit) เรียกว่าสนธิสัญญาทิลซิท (Treaty of Tilsit) เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม ค.ศ.1807 นอกจากนี้ฝรั่งเศสและรัสเซียเป็นมิตรต่อกัน เมื่อปรัสเซียและออสเตรียเซ็นสัญญาสงบศึกกับฝรั่งเศสแล้วอังกฤษเป็นประเทศเดียวที่ยังคงทำสงครามกับฝรั่งเศส

การกีดกันน่านน้ำยุโรป

การกีดกันน่านน้ำยุโรปนี้ เป็นสงครามเศรษฐกิจระหว่างฝรั่งเศสและอังกฤษ เพราะหลังจากที่กองทัพเรือฝรั่งเศสถูกกองทัพเรืออังกฤษทำลายในการรบที่แหลมทราฟัลการ์ (Trafalgar) แล้ว ฝรั่งเศสหมดอำนาจทางเรือ แต่ยังมีวิธีเอาชนะอังกฤษให้ได้ ในเวลานั้นอังกฤษเป็นมหาอำนาจทางทะเล วิธีการที่จะเอาชนะได้ คือ ตัดการค้าของอังกฤษไม่ให้ทำการค้าขายกับประเทศต่าง ๆ ได้สะดวก วิธีการนี้อังกฤษได้เป็นผู้ริเริ่มก่อน คือ ใน ค.ศ.1803 อังกฤษกีดกันไม่ให้เรือสินค้าของชาติที่เป็นกลางเข้าไปขายในเขตท่าเรือของฝรั่งเศสและคอยรังควานเรือสินค้าของฝรั่งเศสในทะเลหลวง

จักรพรรดินโปเลียน คิดที่จะดำเนินวิธีนี้เช่นกัน แต่คอยหาโอกาสให้มีอำนาจทั่วยุโรปเสียก่อน และใน ค.ศ.1806 ขณะที่พระองค์ประทับอยู่ในกรุงเบอร์ลินนั้น พระองค์ได้ออกพระราชโองการกรุงเบอร์ลิน (The Berlin Decree) เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน ค.ศ.1806 ห้ามไม่ให้สินค้าของอังกฤษส่งเข้ามาขายในประเทศที่เป็นพันธมิตรกับฝรั่งเศสในภาคพื้นยุโรป ประเทศต่าง ๆ ยินยอมทำตามคำประกาศนี้ เพราะเกรงกลัวอำนาจของจักรพรรดินโปเลียน การกระทำเช่นนี้สร้างความเสียหายให้แก่ประเทศอังกฤษ เพราะการค้าตกต่ำ และประเทศที่เป็นกลางทั้งหลายก็เสียหายเช่นกัน เพราะประเทศเหล่านั้น ยังต้องการสินค้าจากประเทศอังกฤษอยู่ และไม่สามารถจะซื้อสินค้าจากที่ใดแทนได้ ข้อนี้เองที่จักรพรรดินโปเลียนถูกตำหนิ ที่ใช้อำนาจของพระองค์เกินขอบเขต ทำความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนทั้งภาคพื้นยุโรป

ใน ค.ศ.1807 โปรตุเกสไม่ยอมปฏิบัติตามพระราชโองการของจักรพรรดินโปเลียน ดังนั้น พระองค์จึงทรงยกทัพไปปราบได้สำเร็จ ผู้ที่ขัดคำสั่งของจักรพรรดินโปเลียนอีกผู้หนึ่งคือพระสังฆราชแห่งกรุงโรม พระองค์ยอมรับสินค้าของอังกฤษเข้ามาขายในเขตของพระองค์ พระเจ้านโปเลียนจึงประกาศริบดินแดนของพระสังฆราชมาเป็นของฝรั่งเศส แม้ว่าพระสังฆราชจะประกาศขับพยานิกรรม (Excommunication) จักรพรรดินโปเลียน แต่ก็ไม่ได้ผล จักรพรรดินโปเลียนมีรับสั่งให้จับพระสังฆราชไปคุมขัง ซึ่งทำให้ประชาชนไม่พอใจในการกระทำนี้มาก

รัฐบาลอังกฤษแก้ไขนโยบายของฝรั่งเศส โดยการออกประกาศซึ่งเรียกว่า (Orders in Council) ใน ค.ศ.1807 เป็นการห้ามประเทศที่เป็นกลางปฏิบัติตามพระราชโองการกรุงเบอร์ลินของจักรพรรดินโปเลียน ห้ามไม่ให้ประเทศเหล่านั้นทำการค้ากับฝรั่งเศส และประเทศพันธมิตรของฝรั่งเศส ดังนั้นในปีเดียวกันนั่นเอง จักรพรรดินโปเลียนได้มีพระราชโองการมิลาน (The Milan Decree) ซึ่งประกาศว่าจะยึดเรือสินค้าของทุกชาติที่มาจากท่าเรือของอังกฤษ

การโต้ตอบของทั้ง 2 ประเทศนี้ ทำให้เศรษฐกิจของทุกประเทศในยุโรปต่ำต่ำลง ฝรั่งเศสต้องการให้อังกฤษพ่ายแพ้ทางเศรษฐกิจเพราะขาดวัตถุดิบมาป้อนโรงงานอุตสาหกรรมของตน ต้องการให้สังคมปั่นป่วนเกิดปัญหาคนว่างงานและฝรั่งเศสจะได้ชิงตลาดการค้าของอังกฤษ เพื่อจะได้เป็นมหาอำนาจทางทะเล อังกฤษก็เช่นเดียวกัน ต้องการทำลายการค้าและเศรษฐกิจของฝรั่งเศส เพื่อจะได้ครองความยิ่งใหญ่ทางการค้าในทะเล การกักด่านสินค้านี้ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะยังมีการลักลอบนำสินค้าที่ต้องห้ามผ่านเข้าไปขายได้เสมอ

ในประเทศอังกฤษ นายกรัฐมนตรีวิลเลียม พิตต์ ถึงแก่กรรมใน ค.ศ.1806 ผู้ที่ได้รับตำแหน่งนี้ต่อมาคือ ลอร์ด เกรนวิลล์ (Lord Grenville) ในระหว่าง ค.ศ.1806-1807 เป็นรัฐบาลผสม เพื่อแก้สถานะเศรษฐกิจภายในประเทศ ต่อจากนั้นพรรคทอริสต์ (Tories) ได้กลับมาบริหารประเทศ มี พอร์ตแลนด์ (Duke of Portland) กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีเป็นครั้งที่ 2 ใน ค.ศ.1807 1809 มี ยอร์ช แคนนิง (George Canning) เป็นรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ และ ลอร์ด คาสเซิลเรอห์ (Lord Castlereagh) เป็นรัฐมนตรีว่าการกลาโหม ทำให้สถานการณ์ของประเทศดีขึ้น สามารถหาตลาดเพื่อระบายสินค้าอุตสาหกรรมได้ในลาตินอเมริกาและในเอเชีย

ประเทศต่าง ๆ ในยุโรป ทำการโต้ตอบจักรพรรดินโปเลียน เพื่อพยุงฐานะทางเศรษฐกิจของพวกตน และรุนแรงมากขึ้นจนกลายเป็นสงครามเรียกว่า สงครามคาบสมุทร (The Peninsular War) ในระหว่าง ค.ศ.1808-1814 ในการสงครามครั้งนี้ อังกฤษได้ให้ความช่วยเหลือโดยส่ง เซอร์ อาเธอร์ เวลส์ลีย์ (Sir Arthur Wellesley) ซึ่งต่อมาคือ ดยุก แห่ง เวลลิงตัน (Duke of

Wellington) เข้าไปช่วยเหลือในโปรตุเกสเพื่อทำสงครามกับฝรั่งเศส

ในระยะนั้น จักรพรรดินโปเลียนต้องเผชิญศึกหลายด้าน นอกจากจะทำสงครามในโปรตุเกสแล้ว พระองค์ยังต้องการทำการปราบจลาจลอย่างรุนแรงในสเปน¹ ส่วนออสเตรียนั้นถือโอกาสในขณะที่จักรพรรดินโปเลียนกำลังปราบจลาจลในสเปนนี้ ประกาศสงครามกับฝรั่งเศสใน ค.ศ.1809 โดยร่วมมือกับอังกฤษ จักรพรรดินโปเลียนส่งแม่ทัพที่สำคัญไปปราบ และได้ชัยชนะที่กรุงเวียนนาเป็นครั้งที่ 2 ต่อมาได้เกิดปะทะครั้งใหญ่กับออสเตรีย และได้ชัยชนะอย่างเด็ดขาดที่ตำบลวากราม (Wagram) เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ.1809 พระเจ้าฟรานซิสที่ 1 (Francis I) แห่งออสเตรียได้ทำสนธิสัญญาสงบศึกที่กรุงเวียนนา ยอมเสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเศส และปฏิบัติตามนโยบายกักด่านของจักรพรรดินโปเลียนอย่างเคร่งครัด

ใน ค.ศ.1812 จักรพรรดินโปเลียนต้องทำสงครามกับรัสเซียอีก เนื่องจากพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ ที่ 1 (Alexander I) แห่งรัสเซียไม่พอพระทัยในนโยบายกักด่านในน่านน้ำยุโรปของจักรพรรดินโปเลียน เพราะทำให้ประชาชนในรัสเซียเกิดความอดอยาก เศรษฐกิจตกต่ำ พระเจ้าอเล็กซานเดอร์จึงไม่ยอมปฏิบัติตามพระราชโองการเบอร์ลินของรัสเซีย ทัพของพระองค์มีทหารประมาณ 6 แสนคน ประกอบไปด้วยทหารของชาติต่าง ๆ ที่เป็นพันธมิตรของพระองค์ การสงครามครั้งนี้กองทัพของฝรั่งเศสรุกเข้าไปถึงกรุงมอสโก (Moscow) เมื่อวันที่ 19 กันยายน ค.ศ.1812 แต่ได้รับความเสียหายมาก และเสบียงอาหารหมด² ประจวบกับฤดูหนาวเข้ามาถึงและกรุงมอสโกถูกพวกรัสเซียเผาผลาญ จักรพรรดินโปเลียนต้องถอยทัพกลับ และได้ทำสนธิสัญญาสงบศึกกับพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ที่ 1 ในขณะที่เดินทัพกลับนั้น พระองค์ต้องสูญเสียทหารไปเป็นจำนวนมาก ทหารอดตายเพราะความหิว และเกิดปะทะกับกองทัพรัสเซียในระหว่างทาง เมื่อเดินทางกลับปารีสพระองค์เหลือทหารเพียง 3 หมื่นคนเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าการสงครามครั้งนี้จักรพรรดินโปเลียนประสบความพ่ายแพ้อย่างยับเยิน

ประเทศอังกฤษภายใต้การนำของ ลอร์ด ลิวอร์พูล (Lord Liverpool) นายกรัฐมนตรี

1. ประชาชนในสเปนไม่พอใจที่จักรพรรดินโปเลียน ส่งโจเซฟ (Joseph) พี่ชายของพระองค์ไปปกครองสเปน

2. เมื่อเข้ามอสโกได้นั้น ได้แต่เมือง ประชาชนอพยพหนีไปไม่ทิ้งเสบียงอาหารเหลืออยู่ให้ทหารฝรั่งเศสเลย การปราบชัยของจักรพรรดินโปเลียนครั้งนี้ เพราะตาเล็รอง (Talleyrand) ซึ่งเป็นคนใกล้ชิดของจักรพรรดินโปเลียนทรยศ ได้นำความลับไปทูลพระเจ้าอเล็กซานเดอร์แห่งรัสเซียให้เตรียมรบศึก

มีคาสเซิลเวห์ (Castlereagh) เป็นรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ ได้รวบรวมพันธมิตรครั้งใหม่อันประกอบด้วยอังกฤษ ปรุสเซีย ออสเตรีย สวีเดน และรัสเซีย เพื่อเตรียมทำสงครามกับฝรั่งเศส

หลังจากที่จักรพรรดินโปเลียนรวบรวมทหารได้แล้ว พระองค์ได้ยกทัพมาทำสงครามในเขตปรุสเซียใน ค.ศ.1811 และได้ชัยชนะถึง 2 ครั้ง ต่อจากนั้นพระองค์ได้ทำการรบต่อไปและพ่ายแพ้การรบที่เมืองไลพซิก (Leipzig) เมื่อวันที่ 16, 18 และ 19 ตุลาคม ค.ศ.1813 จักรพรรดินโปเลียนต้องยกทัพกลับประเทศฝรั่งเศส

กลุ่มประเทศพันธมิตรได้เสนอให้จักรพรรดินโปเลียนยอมแพ้ และทำสัญญาสันติภาพแก่จักรพรรดินโปเลียนไม่ยอม การรบยังคงดำเนินต่อไป และในเดือนมกราคม ค.ศ.1814 กองทัพฝ่ายพันธมิตรซึ่งมีนายพล บลูเชอร์ (Blucher) แห่งปรุสเซียเป็นแม่ทัพได้รุกเข้ามาในเขตประเทศฝรั่งเศสถึงแม่น้ำมาร์น (Marne) ส่วนกองทัพออสเตรียและรัสเซีย ซึ่งมีนายพลสวาทเซนเบิร์ก (Swatzenburg) เป็นแม่ทัพ ได้รุกเข้ามาจนถึงแม่น้ำแซน (Seine) นายพลเวลลิงตัน (Wellington) แม่ทัพอังกฤษเข้ามาบุกทางใต้ของฝรั่งเศส ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศสถูกรุกรานทุกด้าน จักรพรรดินโปเลียนต่อสู้อย่างเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว พยายามรักษากรุงปารีสไว้ แต่ในที่สุดฝรั่งเศสยอมแพ้แก่ฝ่ายพันธมิตร เมื่อวันที่ 30 มีนาคม ค.ศ.1814 รัฐสภาฝรั่งเศสเห็นว่า การที่ฝรั่งเศสพ่ายแพ้ครั้งนี้ เพราะจักรพรรดินโปเลียนมุ่งสร้างอำนาจของตน ดังนั้นที่ประชุมรัฐสภาจึงตกลงให้จักรพรรดินโปเลียนสละราชสมบัติเมื่อวันที่ 3 เมษายน ค.ศ.1814 แต่ในขณะนั้นจักรพรรดินโปเลียนประทับอยู่ที่ฟองแตนโบล (Fontainebleau) ซึ่งอยู่ห่างจากปารีสประมาณ 60 ไมล์ พระองค์ต้องลงนามสละราชสมบัติเมื่อวันที่ 6 เมษายน ค.ศ.1814 ที่ฟองแตนโบล (Fontainebleau) และที่กรุงปารีสมีรัฐบาลเฉพาะกาล ภายใต้การนำของ ตาเลรองด์ (Talleyrand) และในวันที่ 20 เมษายน พระองค์ก็ได้รับเชิญให้ไปประทับที่เกาะเอลบา (Elba) ซึ่งอยู่ใกล้อิตาลี

หลังจากนั้นรัฐบาลเฉพาะกาลของฝรั่งเศส ด้วยความเห็นชอบของประเทศพันธมิตรได้เชิญพระอนุชาของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 (Louis 16) ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ทรงพระนามว่า

พระเจ้าหลุยส์ที่ 18¹ ประเทศฝรั่งเศสมีการปกครอง โดยมีพระมหากษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ มีสภา 2 สภา คือ สภาสูง และสภาผู้แทนราษฎร เช่นเดียวกับอังกฤษ พระเจ้าหลุยส์ที่ 18 ต้องทำสัญญาสันติภาพกับประเทศพันธมิตร คือสนธิสัญญาปารีสครั้งที่ 1 (Treaty of Paris) เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ.1814 โดยการคืนดินแดนที่ยึดมาได้ในสมัยจักรพรรดินโปเลียนให้กับเจ้าของเดิม แต่ฝรั่งเศสยังได้ส่วนหนึ่งของชาวออย (Savoy) ไว้ครอบครอง

ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศส ตกอยู่ภายใต้การปกครองของราชวงศ์บูร์บอง (Bourbon) อีกครั้งหนึ่งนี้ รัฐบาลต้องประสบกับปัญหาการเมือง เพราะพวกพระและขุนนาง ได้เรียกร้องทรัพย์สินสมบัติของตนกลับคืน และไม่ยอมเสียภาษีให้รัฐบาล เมื่อพวกพระและขุนนางไม่ได้รับความสะดวกจากรัฐบาลก็ช่วยโฆษณาให้ประชาชนเกลียดชังรัฐบาล ดังนั้นในระยะนี้ประชาชนจึงไม่พอใจการปกครองของราชวงศ์บูร์บอง ส่วนทางด้านการคลังนั้นรัฐบาลชุดนี้ไม่เดือดร้อนมากเท่ากับสมัยกษัตริย์ราชวงศ์บูร์บององค์ก่อน ๆ เพราะก่อนหน้าที่จักรพรรดินโปเลียนได้ทำนุบำรุงประเทศทางเศรษฐกิจ พอที่จะอยู่รอดได้

จักรพรรดินโปเลียนประทับอยู่ที่เกาะเอลบาได้ 10 เดือน พระองค์ทรงทราบความเป็นไปของรัฐบาลดี และตัดสินใจหนีออกจากเกาะเอลบาเมื่อวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ.1815 และมาถึงกรุงปารีสเมื่อวันที่ 20 มีนาคม ในระหว่างทางนั้น พระองค์ได้รวบรวมสมัครพรรคพวกได้ 900 คน ประชาชนต่างพากันยินดีที่จักรพรรดินโปเลียนเสด็จกลับมา แม้แต่พวกทหารซึ่งเคยจงรักภักดีต่อจักรพรรดินโปเลียนมาก่อน ต่างก็ขึ้นชมยินดีและยอมเข้าเป็นพรรคพวกด้วย เมื่อจักรพรรดินโปเลียนเสด็จถึงกรุงปารีสนั้น พระเจ้าหลุยส์ที่ 18 ได้เสด็จหนีไปอยู่ในเบลเยียมแล้ว

เมื่อประเทศพันธมิตรได้ทราบข่าวการกลับมาของจักรพรรดินโปเลียนต่างพากันเตรียมทัพเพื่อทำสงครามต่อไป จักรพรรดินโปเลียนรวบรวมทหารได้ประมาณ 1 แสน 5 หมื่นคน ยกเข้าไปทำสงครามกับกองทัพปรัสเซียของบลูเชอร์ (Blucher) และพระองค์ได้รับชัยชนะในการรบที่กาต บรา (Quatre Bras) เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน ค.ศ.1815 ต่อจากนั้นพระองค์ได้ทำสงครามกับกองทัพอังกฤษ ซึ่งมี เวลลิงตัน (Wellington) เป็นแม่ทัพคุมทหารประมาณ 6,700 คน

1. พระเจ้าหลุยส์ที่ 17 คือพระราชโอรสของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 แต่ไม่ได้ขึ้นครองราชย์ สิ้นพระชนม์ในคุกซึ่งเมื่อมีการปฏิวัติครั้งใหญ่ในฝรั่งเศส

กองทัพทั้งสองได้ทำการสู้รบกันอย่างดุเดือดที่วอเตอร์ ลู (Waterloo) ใกล้กรุงบรัสเซลส์ (Brussel) เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน ค.ศ.1815 ในการสู้รบครั้งนี้จักรพรรดินโปเลียนมีทหารคู่ชีวิต คือจอมพลเนย์ (Ney) ทำการสู้รบด้วยความกล้าหาญจนเกือบจะได้ชัยชนะกองทัพอังกฤษอยู่แล้ว พอดีกับกองทัพปรัสเซียภายใต้การนำของนายพลบลูเชอร์ (Blucher) ยกมาช่วยกองทัพของเวลลิงตันได้ทัน ในที่สุดกองทัพของจักรพรรดินโปเลียนก็พ่ายแพ้แก่ข้าศึก

หลังจากการพ่ายแพ้ที่วอเตอร์ ลู (Waterloo) แล้ว จักรพรรดินโปเลียนทรงสละราชสมบัติเป็นครั้งที่ 2 นับว่าการกลับมาเป็นประมุขของประเทศครั้งนี้เป็นระยะ 100 วันพอดี พระองค์ตั้งใจจะเสด็จไปอยู่ในสหรัฐอเมริกา แต่ในระหว่างทางได้พบกับกองทัพเรืออังกฤษ พระองค์จึงขออาศัยอยู่ในประเทศอังกฤษ แต่ที่ประชุมกลุ่มประเทศพันธมิตรที่กรุงเวียนนา ลงความเห็นให้ส่งตัวจักรพรรดินโปเลียนไปประทับที่เกาะ เซนต์ เฮเลนา (Saint Helena) ในมหาสมุทรแอตแลนติก ภายใต้ความควบคุมของอังกฤษ เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ.1815 และอีก 6 ปีต่อมา พระองค์ก็สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม ค.ศ.1821 พระชนมายุได้ 51 พรรษา

การประชุมแห่งกรุงเวียนนา (Congress of Vienna)

การประชุมแห่งกรุงเวียนนานั้น เป็นการประชุมระหว่างกลุ่มประเทศพันธมิตร เพื่อพิจารณาการลงโทษจักรพรรดินโปเลียน และจัดแผนที่ในยุโรปใหม่ และกีดกันไม่ให้ฝรั่งเศสมีอิทธิพลอีกต่อไป การประชุมเริ่มเมื่อเดือน พฤศจิกายน ค.ศ.1814 จนถึงเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1815¹ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่จักรพรรดินโปเลียนถูกส่งไปอยู่ที่เกาะเอลบา ผู้แทนของกลุ่มประเทศพันธมิตรได้แก่ พระเจ้าซาร์ อเล็กซานเดอร์ที่ 1 (Tsar Alexander I) แห่งรัสเซีย ตาเลียร์รอนด์ (Talleyrand) ผู้แทนจากฝรั่งเศส ดยุก แห่ง เวลลิงตัน (Duke of Wellington) ลอร์ด คาสเทิลเรอท์ (Lord Castlereagh) ผู้แทนจากอังกฤษ เคลเมน ฟอน เมตเตอ์นิค (Clements Von Metternich) แห่งออสเตรีย และฮุมโบลท์ (Humboldt) ผู้แทนของปรัสเซีย

ที่ประชุมได้จัดพรมแดนใหม่คือ ฮอลันดา เป็นราชอาณาจักรใหม่ มีเบลเยียมและดินแดนส่วนหนึ่งของออสเตรียรวมอยู่ด้วย โดยมีกษัตริย์ราชวงศ์ โอเรนจ์ (Orange) ปกครอง สวิสเซอร์แลนด์ ประกาศตนเป็นเอกราช ออสเตรียได้มิลาน และดินแดนภาคเหนือของอิตาลี คือ ไทรอล (Tyrol) ซัลสเบิร์ก (Salsburg) อิลลีเรียน (Illyrian) ลอมบาร์ดี (Lombardy) เวเน-

1. Antoine Bonafacio, Jean Michaud : Histoire, L'Epoque Contemporaine 1789-1970 Paris, 1971

เซีย (Venetia) รัสเซีย ได้ดินแดนส่วนหนึ่งของโปแลนด์และฟินแลนด์ ซาดีเนีย ปิเอมอนต์ (Sardinia-Piedmont) ได้ เจนัว (Genoa)

อังกฤษได้ดินแดนเพิ่มขึ้นอีกมาก กล่าวคือยุโรปได้เกาะมอลต้า (Molta) เฮลิโกลแลนด์ (Heligoland) และหมู่เกาะไอโอเนียน (Ionian Isles) ซึ่งเป็นทางเชื่อมต่อกับช่องแคบยิบรอลต้า (Gibralta) ทำให้อังกฤษเป็นประเทศมหาอำนาจในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน นอกยุโรปนั้น อังกฤษได้ อาณานิคมของฝรั่งเศส อาณานิคมของสเปนและอาณานิคมของฮอลันดา นอกจากนี้ยังได้บริติช กิอานา (British Quiana) ในอเมริกา คุมเส้นทางไปอินเดียใต้เคฟโคโลนี (Cape Colony) สังกา (Ceylon) เซนต์ลูเชีย (St. Lucia) โทบาโก (Tobago) ทรีนิแดด (Trinidad) บริติช ฮอนดูรัส (British Honduras) ประเทศอังกฤษเป็นประเทศมหาอำนาจทางทะเลมากกว่าประเทศฝรั่งเศส

ปรัสเซียเสียดินแดนส่วนใหญ่ในโปแลนด์ให้แก่รัสเซีย และได้พอมเมอเรเนีย ซึ่งเคย เป็นของสวีเดนมาก่อน ได้ทางเหนือของแคว้นแซกโซนี (Saxony) และได้ดินแดนอันอุดมสมบูรณ์ ในลุ่มแม่น้ำไรน์ (Rhine) จนถึงชายแดนฝรั่งเศส

ตามสนธิสัญญาปารีส ครั้งที่ 2 (Treaty of Paris) ซึ่งทำสัญญาเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1815 นั้น ฝรั่งเศสต้องยอมจำนนอย่างไม่มีเงื่อนไข ฝรั่งเศสต้องคืนดินแดนที่จักรพรรดินโปเลียนยึดครอง และให้มีอาณาเขตเท่าที่เคยมีใน ค.ศ. 1791 ฝรั่งเศสต้องจ่ายเงินค่าปฏิกรรม สงคราม 700 ล้านฟรังก์ และถูกประเทศพันธมิตรยึดครองเป็นเวลา 5 ปี โดยที่ฝรั่งเศส ต้องให้การเลี้ยงดูแก่ทหารที่เข้าไปยึดครองด้วย

จะเห็นได้ว่าการประชุมแห่งเวียนนาเป็นการประชุมที่สำคัญ เพราะทำให้แผนที่ ในยุโรปเปลี่ยนแปลงไป ฝรั่งเศสถูกลดอำนาจและฝ่ายพันธมิตรเพิ่มพูนอำนาจของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศอังกฤษกลายเป็นมหาอำนาจทางทะเล และมีอิทธิพลในการแสวงหาอาณานิคมของตน ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 มากกว่าประเทศอื่น ๆ

กลุ่มประเทศพันธมิตรได้แก่ รัสเซีย ปรัสเซีย ออสเตรีย และอังกฤษ ได้ร่วมลงนามในกติกาสัญญาพันธมิตรระหว่าง 4 มหาประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะรักษาสันติภาพ เป็นความร่วมมือกันของประเทศต่าง ๆ ในภาคพื้นยุโรปที่จะพิจารณาเรื่องราว และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในยุโรป แต่ในการประชุมมักจะไม่ราบรื่นนัก เพราะนโยบายของแต่ละประเทศขัดกัน กล่าวคือ พระเจ้าอเล็กซานเดอร์ที่ 1 แห่ง รัสเซีย และเจ้าชายเมตเตอร์นิค (Metternich) อัครมหาเสนาบดีของจักรพรรดิออสเตรีย สนับสนุนให้มีการปกครองตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มีพระประสงฆ์ให้ส่งกองทัพไปปราบการปฏิวัติในประเทศอื่น แต่ขัดกับนโยบายของอังกฤษ ซึ่ง

สนับสนุนการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และไม่ต้องการแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น

ในการประชุมพิจารณา การยึดครองดินแดนของฝรั่งเศสตามสนธิสัญญาปารีส ฉบับที่ 2 นั้น ที่ประชุมยกย่องให้ฝรั่งเศสเป็นประเทศมหาอำนาจ และขอให้ประเทศพันธมิตรถอนทหารออกจากภาคเหนือของฝรั่งเศส และฝรั่งเศสได้รับเชิญให้ร่วมลงนามในกติกาสัญญาพันธมิตรระหว่าง 5 ประเทศ คือ อังกฤษ รัสเซีย ปรัสเซีย ออสเตรีย และฝรั่งเศส

ความร่วมมือกันของประเทศต่าง ๆ ในภาคพื้นยุโรปนี้เป็นสมัยการปกครองโดยระบอบคองเกรส (ค.ศ.1815-1825) ไม่ได้ผลเท่าที่ควรเพราะประเทศสมาชิกมีความคิดเห็นขัดแย้งกันในเรื่องระบอบการปกครอง ประเทศที่ปกครองตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชสนับสนุนให้ปราบการปฏิวัติในประเทศต่าง ๆ เช่นการปฏิวัติของอาณานิคมสเปนในอเมริกาและอเมริกาใต้ เมื่อ ค.ศ.1818 การปฏิวัติในสเปน และการปฏิวัติในเนเป็ลเมื่อ ค.ศ.1820 เป็นต้น แต่อังกฤษไม่ต้องการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ เพราะสนับสนุนการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย การปกครองโดยระบอบนี้จึงสลายตัว แต่ความร่วมมือกันเช่นนี้นับว่ามีประโยชน์มาก เพราะได้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำของประเทศมหาอำนาจ เพื่อทำความตกลงเรื่องราวต่าง ๆ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศและเพื่อสันติภาพของโลก ประเทศสัมพันธมิตรได้ร่วมมือกันจัดตั้งองค์การสันนิบาตชาติขึ้น หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยเลียนแบบการปกครองตามระบอบคองเกรส

การปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Revolution)

การปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ในระยะนี้เป็นระยะที่มีสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เกิดขึ้นหลายอย่างเป็นการปรับปรุงวิธีการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ การปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นการเปลี่ยนวิถีทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่ต้นรัชกาลของพระเจ้าจอร์จที่ 3 นักวิทยาศาสตร์ นักประดิษฐ์ ตลอดจนพวกรรมากรมีความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิม และมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมาก

นักประดิษฐ์ได้คิดสร้างสิ่งต่าง ๆ เพิ่มเติม และปรับปรุงของเก่าให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น เช่น ใน ค.ศ.1768 มีการคิดเครื่องทอผ้าโดยใช้กำลังน้ำตก ต่อมาใน ค.ศ.1785 มีผู้ประดิษฐ์เครื่องจักรทอผ้า ปรับปรุงวิธีการถลุงเหล็ก เจมส์วัต (James Watt) ได้ประดิษฐ์เครื่องจักรไอน้ำได้ผลสำเร็จ ซึ่งเป็นการช่วยให้ผลิตผลด้านอื่น ๆ ได้ผลดีกว่าแต่ก่อน

เมื่อก่อนหน้านั้น ประชาชนในยุโรปยังคงประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ด้วยมือ เช่น การทอผ้า การปั่นด้าย เป็นต้น การประดิษฐ์ด้วยมือเป็นงานที่ให้ผลผลิตน้อยและช้ามาก เป็นการอุตสาหกรรมภายในครอบครัว หรือภายในกลุ่มน้อย ๆ ไม่เจริญก้าวหน้านัก การขนส่งก็ใช้เกวียน เพื่อบรรทุกสินค้าไปขาย การคมนาคมไม่สะดวกและล่าช้ามาก แต่เมื่อการปฏิวัติอุตสาหกรรมเกิดขึ้น งานทุกสาขาที่ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นไปด้วย เพราะมีการใช้เครื่องจักรแทนแรงงาน เครื่องจักรทำงานได้รวดเร็วและได้ผลดี ทำให้มีการผลิตสิ่งของต่าง ๆ ได้เป็นจำนวนมาก การคมนาคมขนส่งสะดวกและรวดเร็วขึ้น มีการขุดคลอง สร้างถนน สร้างทางรถไฟ เป็นต้น

ใน ค.ศ.1767 เจมส์ ฮากรีฟ (James Hargreaves) ได้คิดเครื่องมือปั่นฝ้ายด้วยเครื่องจักร เพื่อให้มีปริมาณมากและรวดเร็วทันกับความต้องการของช่างทอผ้า และใน ค.ศ.1768 ริชาร์ด อาร์คไรท์ (Richard Arkwright) ได้คิดเครื่องปั่นฝ้ายใหม่ ให้มีประสิทธิภาพดีกว่าเก่า โดยใช้กำลังน้ำตกเมื่อมีด้ายมากกว่าเดิม คนทอผ้าผลิตผ้าไม่ทันกับจำนวนด้ายที่ผลิตออกมา คาร์ทไรท์ (Cartwright) จึงคิดเครื่องจักรทอผ้าเพื่อผลิตให้รวดเร็วและได้ผลดีขึ้น

ใน ค.ศ.1792 เอลี วิทนี (Eli Whitney) ชาวอเมริกัน ได้สร้างเครื่องมือแกะเมล็ดฝ้าย ซึ่งได้ผลอย่างรวดเร็วและทันแรงงานมาก

เนื่องจากการผลิตเครื่องจักรต่าง ๆ แทนแรงคนนี้ ต้องใช้เหล็กและเหล็กกล้าจำนวนมาก และต้องใช้พลังงานมาช่วย ในระยะแรกใช้พลังงานน้ำตก ต่อมาได้มีผู้คิดปรับปรุงเครื่องจักรไอน้ำให้ดีขึ้น คือ เจมส์ วัต (James Watt) เป็นคนแรกๆที่คิดนำเครื่องจักรไอน้ำมาใช้ประกอบเครื่องจักรใหม่ ๆ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรกที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมเพราะมีแร่เหล็ก และถ่านหินมาก ตลอดจนมีผู้ที่มีความสามารถดัดแปลงทฤษฎีทางธรรมชาติให้มาเป็นประโยชน์ในการอุตสาหกรรม เครื่องจักรไอน้ำใช้ประโยชน์ได้มาก แต่ต่อมามีผู้นำน้ำมันและไฟฟ้าเข้ามาใช้แทนเครื่องจักรไอน้ำ

ทางด้านการคมนาคมขนส่ง ก็มีผู้ประดิษฐ์เรือกลไฟเป็นครั้งแรก คือ โรเบิร์ต ฟุลตัน (Robert Fulton) เรือของเขามีชื่อว่า เคลอมอนต์ (Clermont) ได้ทดลองแล่นในแม่น้ำฮัดสัน (Hudson) เรือกลไฟลำแรกที่แล่นข้ามมหาสมุทรแอตแลนติก คือ เกรต เวสเทิร์น (Great Western) ใช้เวลาเดินทาง 15 วัน เมื่อ ค.ศ.1838

ยอร์ช สเตเฟนสัน (George Stephenson) และริชาร์ด เทรวิทค (Richard Trevithick) ได้สร้างรถจักรไอน้ำสำเร็จใน ค.ศ.1830 เพื่อใช้แทนเกวียนและรถม้า ทั้งนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า

เครื่องจักรไอน้ำสามารถใช้ประโยชน์ในการสร้างเรือกลไฟและรถไฟได้

ใน ค.ศ.1840 มอร์ส (Samuel F.B.Morse) ได้คิดเครื่องโทรศัพท์เป็นผลสำเร็จ และใน ค.ศ.1876 อเล็กซานเดอร์ เกรแฮม เบลล์ (Alexander Graham Bell) ได้คิดเครื่องโทรเลขเป็นผลสำเร็จ ทำให้การส่งข่าวสารต่าง ๆ เป็นไปด้วยความสะดวก และรวดเร็วขึ้นกว่าแต่ก่อน

ผลของการปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ คือ

1. ทางด้านอุตสาหกรรม ได้เปลี่ยนระบบอุตสาหกรรมภายในบ้าน มาสู่โรงงานอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ ระบบอุตสาหกรรมในบ้าน หมายถึง การหัตถกรรม (Manufacture)¹ ซึ่งทำด้วยมือ ผู้ประกอบอาชีพเป็นเจ้าของเครื่องมือและร้านค้าเล็ก ๆ ของตน ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมภายในครอบครัว (Domestic System)

เมื่อมาเปลี่ยนเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ การผลิตด้วยมือจึงซบเซาลง เนื่องจากสินค้าที่ผลิตได้นั้นน้อยและเสียเวลา คุณภาพก็ไม่ดีเท่าสินค้าที่ทำด้วยเครื่องจักร คนงานและเจ้าของโรงงานเล็ก ๆ ต้องย้ายที่อยู่มาอยู่ใกล้ ๆ โรงงานใหญ่ ๆ และเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งอยู่ในเมือง ทำให้คนเหล่านี้มีความเป็นอยู่ไม่ถูกสุขลักษณะนัก

2. ทางด้านสังคม ทำให้เกิดระบบนายทุน และคนงาน เป็นสังคมแบบใหม่ พวกนายทุน (Capitalist) หมายถึงเจ้าของโรงงาน เจ้าของเครื่องจักร และผู้ลงทุนในการค้า พวกคนงาน (Workment) หมายถึงคนที่รับจ้างทำงานในโรงงาน ดังนั้นจึงเกิดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน พวกคนงานต้องพึ่งพาอาศัยพวกนายทุนซึ่งมีเงินมาก พวกนายทุนจึงกำหนดค่าแรงงานเป็นรายชั่วโมงตามใจชอบ ดังนั้นจึงเกิดปัญหาหาระหว่างนายทุนกับคนงานเรื่อยมา เพราะคนงานต้องการได้ค่าแรงงานเพิ่มขึ้น แต่พวกนายทุนคือเจ้าของโรงงานไม่ค่อยจะเพิ่มค่าแรงงานให้

ความเป็นอยู่ของพวกคนงานไม่ดีนัก เนื่องจากผู้หญิงและเด็กที่ทำในโรงงานอุตสาหกรรมได้ค่าแรงงานถูกมาก เจ้าของโรงงานจึงนิยมจ้างผู้หญิงและเด็กเข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น โดยไม่คำนึงถึงสุขภาพของคนงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลาป่วยก็ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ สภาพของสังคมจึงอยู่ในภาวะที่เสื่อมลง

รัฐบาลพยายามเข้ามาดูแลเอาใจใส่ในสวัสดิภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม แต่เจ้าของโรงงานก็ดกักไม่ให้รัฐบาลเข้ามาควบคุมกำหนดค่าแรงงาน เวลาการทำงาน ราคาสินค้าตลอดจนคุณภาพของสินค้า พวกเจ้าของโรงงานเป็นพวกที่

1. Manufacture มาจากภาษาละตินว่า Manufacere แปลว่า To make by hand

มั่งคั่ง แต่พวกคนงานยากจนมาก ความเป็นอยู่แร้นแค้น ต้องทำงานหนัก รายได้น้อยและได้รับการพักผ่อนไม่เพียงพอ

รัฐบาลได้ออกกฎหมายช่วยเหลือคนจน เพื่อแก้ไขฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น คนงานในองค์กรค้าและอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้รวมตัวกันเป็นสหภาพกรรมกร (Trade Union) เพื่อรักษาผลประโยชน์ของพวกตน ส่งผู้แทนไปเจรจากับเจ้าของโรงงาน สหภาพกรรมกรรุ่งเรืองมากในคริสต์ศตวรรษที่ 19 แรกทีเดียวรัฐบาลไม่ให้การสนับสนุน แต่ต่อมารัฐบาลยอมให้พวกกรรมกรรวมตัวกันได้ ถึงแม้ว่าความเป็นอยู่ของประชาชนยังยากจนลง แต่มีจำนวนพลเมืองเพิ่มมากขึ้น แสดงถึงความเจริญของประเทศชาติ

3. ทางด้านการเมือง ได้มีผู้เห็นใจพวกกรรมกร และต้องการช่วยให้มีฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น กรรมกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาเพราะยากจน แต่พวกนายทุนและเจ้าของโรงงานซึ่งเป็นคนรวย ได้รับการศึกษาดีและมีบทบาททางการเมืองมากกว่าพวกกรรมกร คนเหล่านี้ใช้กรรมกรเป็นเครื่องมือหาเสียงทางการเมืองให้แก่พวกตน เพื่อการมีอำนาจในการบริหารประเทศ ด้วยเหตุนี้ จึงมีลัทธิทางการเมืองเกิดขึ้นใหม่คือ ลัทธิสังคมนิยม (Socialism) ซึ่งมีนโยบายช่วยฐานะความเป็นอยู่ของกรรมกรให้ดีขึ้น ลัทธิสังคมนิยมจึงเป็นที่นิยมมากในหมู่พวกกรรมกร

4. ทางด้านเศรษฐกิจ การปฏิวัติอุตสาหกรรมช่วยให้ผลิตสินค้าได้มากขึ้น เมืองเล็ก ๆ กลายเป็นเมืองใหญ่ มีผู้คนอาศัยอย่างคับคั่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรุงลอนดอนซึ่งเป็นเมืองหลวงมีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น การค้าเฟื่องฟู รัฐบาลสนับสนุนให้มีการค้าเสรี (Free Trade) เปิดโอกาสให้ประชาชนทำการค้าได้โดยไม่ต้องเสียภาษีขาเข้าและขาออก ทำให้ประเทศได้เปรียบดุลย์การค้า และได้กำไรมากขึ้นกว่าก่อน

5. การคมนาคม ก้าวหน้าขึ้น อันเป็นผลมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม การขุดคลอง สร้างถนน สร้างทางรถไฟ การใช้รถจักรไอน้ำ เรือกลไฟ เป็นต้น เป็นการสะดวกในการคมนาคมขนส่งสินค้าและการเดินทาง

6. เมื่อการค้าและการอุตสาหกรรมเจริญก้าวหน้าขึ้น ประชาชนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ขึ้นบ้าง และพวกกรรมกรได้จัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น คือพรรคแรงงาน (Labour) ซึ่งเกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยก้าวหน้าขึ้นกว่าเดิม

การปฏิวัติอุตสาหกรรมเจริญรุ่งเรืองมากในประเทศอังกฤษ และผลที่ตามมาคือมีประชากรเพิ่มมากขึ้น และประชากรบางกลุ่มก็อพยพไปทำมาหากินในต่างประเทศกันมาก และการปฏิวัติอุตสาหกรรมก็แพร่หลายไปในประเทศอื่น ๆ ทำให้การอุตสาหกรรมเจริญก้าวหน้า

ทั่วยุโรปในระยะต่อมา

สรุป

การปกครองในสมัยพระเจ้าจอร์จที่ 3 ซึ่งเริ่มใน ค.ศ.1760 ถึง ค.ศ.1820 นั้น ได้พัฒนาให้เจริญขึ้นกว่ารัชกาลก่อน ๆ ในราชวงศ์แฮนโนเวอร์ กล่าวคือปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์แฮนโนเวอร์ พระเจ้าจอร์จที่ 1 และพระเจ้าจอร์จที่ 2 ไม่สนใจพระทัยในการปกครองประเทศและไม่ยอมตรัสเป็นภาษาอังกฤษ เนื่องจากประสูติในเยอรมันและเจริญเติบโตในเยอรมันมาก่อนขึ้นครองราชย์ อำนาจในการบริหารประเทศเป็นของรัฐสภา ซึ่งมีพรรค วิคส์ (Whigs) คุมอำนาจมากในเวลานั้น พระเจ้าจอร์จที่ 3 พยายามฟื้นฟูอำนาจของกษัตริย์ ในขณะเดียวกันก็สนับสนุนพรรคทอรีส์ (Tories) และทำลายอำนาจของพรรค วิคส์ แม้ว่าพระองค์จะเป็นที่เคารพรักของประชาชนอยู่บ้าง ก็ยังมีประชาชนบางกลุ่มที่ไม่พอใจการปกครองของพระองค์ที่ทรงสนับสนุนผู้ใกล้ชิดให้เป็นนายกรัฐมนตรี และการปกครองขาดความเป็นประชาธิปไตย ประชาชนพากันเรียกร้องเสรีภาพและก่อความไม่สงบขึ้น และในคดียี่รัฐบาลมีเรื่องบาดหมางกับ จอห์น วิลค์ นักหนังสือพิมพ์ จนกระทั่งรัฐบาลเป็นฝ่ายแพ้คดี ประชาชนก็เรียกร้องเสรีภาพมากขึ้น แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลของพระองค์ไม่เข้มแข็งพอที่จะรักษาสถานการณ์ไว้ได้

ในด้านการต่างประเทศ พระเจ้าจอร์จที่ 3 ต้องทำสงครามเจ็ดปี ต่อจากรัชสมัยของพระเจ้าจอร์จที่ 2 นอกจากนี้ยังสูญเสียอาณานิคม 13 แห่ง ในอเมริกา ในการสงครามประกาศอิสรภาพอเมริกัน (ค.ศ.1775-1783) แต่อังกฤษก็ได้แคนาดาตามาชดเชย เมื่อสงครามเจ็ดปียุติลง ประเทศอังกฤษต้องทำสงครามกับฝรั่งเศสใน ค.ศ.1793-1815 มีผลทำให้อังกฤษเป็นประเทศที่มีแสนยานุภาพทางทะเล และสามารถทำลายการค้าและเศรษฐกิจของฝรั่งเศสลงได้

จากการประชุมแห่งกรุงเวียนนา ประเทศอังกฤษได้ดินแดนเพิ่มขึ้น และประเทศอังกฤษสนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ มีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ไม่ยอมเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของประเทศต่าง ๆ ซึ่งขัดกับกลุ่มประเทศพันธมิตรอื่น ๆ ที่สนับสนุนการปกครองตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช และสนับสนุนให้ยกทัพไปปราบการปฏิวัติในประเทศต่าง ๆ

สิ่งที่ทำให้ประเทศอังกฤษเจริญก้าวหน้าขึ้น คือการปฏิวัติอุตสาหกรรม ซึ่งเริ่มในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้มีการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน เช่น การเมือง สังคม เศรษฐกิจ เป็นต้น ปัญหาที่ตามมาในภายหลังคือ ปัญหาสังคม ข้อแตกต่างระหว่างนายทุนกับกรรมกร เจ้าของโรงงานหรือนายทุนมีฐานะดีร่ำรวยขึ้น และมีสิทธิมีเสียงทางการ

เมือง ซึ่งตรงกันข้ามกับกรรมกรหรือลูกจ้าง มีฐานะและความเป็นอยู่ที่แตกต่างจากเจ้าของโรงงานมาก ขาดการศึกษา และไม่มีสิทธิทางการเมือง รัฐบาลพยายามเข้าช่วยเหลือโดยออกพระราชบัญญัติช่วยเหลือคนจนแต่ก็ยังไม่ได้ผลดีนัก อย่างไรก็ตาม นับว่าการปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นสิ่งที่ช่วยให้ประเทศอังกฤษมีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ มากขึ้น

ตัวอย่างคำถาม

1. ประชาชนได้รับเสรีภาพเพียงใดในสมัยพระเจ้าจอร์จที่ 3 จงวิจารณ์
2. ประเทศอังกฤษมีวิธีการปกครองอาณานิคมในอเมริกาอย่างไร
3. จงวิจารณ์การที่ประเทศพันธมิตรจัดส่งพระเจ้าจอร์จไปเลี้ยงไปอยู่ที่เกาะเซนต์ เฮเลนา
4. นโยบายการต่างประเทศในสมัยพระเจ้าจอร์จที่ 3 ประสบความสำเร็จหรือไม่

เพียงใด

5. ผลของการปฏิวัติอุตสาหกรรมในประเทศอังกฤษ ช่วยให้ประเทศมีความเจริญในด้านใดบ้าง

